Ἀριθ. 576 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΒ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 11 Ἰανουαρίου 1887

Ο ΠΑΤΕΡ—ΙΩΣΗΦ

(Διήγημα τῆς Κας Ouida.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Β'

— Ἀθῶος ἄνθρωπος ὁ καϋμένος! Εἶχε καλοὺς σκοπούς· διενοεῖτο ὁ Φάλκος, βλέπων μακρυνομένην διὰ τῶν ἀμπελώνων καὶ τῶν μορεῶν τὴν ἰσχνὴν μορφὴν τοῦ ἱερέως.

Καίτοι ἐφοίτα εἰς τὴν λειτουργίαν κ' ἔστελλεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἄνθη, ὁ νέος δὲν ἠσθάνετο ἰδιάζουσαν πρὸς αὐτὴν λατρείαν. Ὡς πολλοὶ ἰταλοὶ νέοι, ἐπιπλάστως ἀνατραφέντες, ἦτο ἀδιάφορος πρὸς τοιαῦτα πράγματα, κ' ἔκλινε μᾶλλον εἰς χλευασμόν των. Αὐτὰ εἶνε διὰ τὰς γυναῖκας, ἔλεγε, καὶ τοὺς γέροντας. Ἀλλ' ὁ ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν εἶχέ τι συγκινοῦν τὴν καρδίαν του. Ἡ ἁπλότης του ἐκείνη, ἡ ἐπιφύλαξις, ἡ εἰλικρίνειά του, ἐπέβαλλον εἰς αὐτὸν σεβασμόν, καὶ ἡ συνείδησίφ του ἀνεγνώριζε κατὰ βάθος ὅτι ὁ ἐφημέριος εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Ἰωσὴφ ἔβαινεν ἀποτεθαρρημένος τὴν μονήρη ὁδόν του. Οὐδὲν εἶχε κατορθώσει οὐδ' ἔβλεπε πῶς ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τι. Ἠσθάνετο ὅτι οὐδὲν εἶχεν ὅπλον κατὰ τῆς παραφορᾶς πάθους ἀγνώστου καὶ ἐνόχου, ὡς ἡμέραν τινὰ ἠσθάνθη ὅτι οὐδεμίαν εἶχε δύναμιν ἐνώπιον καιομένου δάσους. Τὰ ἐκκλησιαστικά του βιβλία παρεῖχον αὐτῷ ἱκανοὺς ἐξορκισμοὺς κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ δαίμονος, ἀλλ' ἦτο δυνατὸν διὰ τοιούτων ὅπλων ν' ἀνακόψῃ τὸν ἄνομον ἐκεῖνον καὶ ἀντίθεον ἔρωτα, ὅστις παρήρχετο ὑπὲρ τὴν κεφαλήν αὐτοῦ ὡς ἀνεμοστρόβιλος; Ἔβαινε κατηφὴς παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ αἴσθημα ὅτι κάτι τοῦ ἔλειπε καὶ θὰ τοῦ ἔλειπε πάντοτε.

Ἡ νὺξ εἶχεν ἐπέλθει, ἀλλ' αὐτὸς παρέτεινεν εὐαρέστως τοὺς νυκτερινούς του περιπάτους. Πάντα ἦσαν ἤρεμα τότε. Δὲν ἐφαίνοντο αἱ οὐλαὶ τῶν κολοβῶν δένδρων, οὔτε αἱ ῥωγμαὶ τῶν κλιτύων τῶν λόφων, οὔτε τῶν πλευρῶν τῶν ἡμιόνων αἱ ἐκδοραί, οὔτε οἱ αἱματοστιγεῖς ὀφθαλμοὶ τοῦ κεντριζομένου βοός, οὔτε ὁ χοιραδικὸς τράχηλος τοῦ κυλιομένου ἐν τῷ κονιορτῷ παιδός. Ἡ νὺξ, φιλόστοργος τῶν ὀνείρων φίλη, ἐκάλυπτε διὰ τοῦ πέπλου της πᾶσαν ἀθλιότητα, καὶ μετέβαλλε τὴν κονιορτώδη ἀτραπὸν εἰς ἀργυρόστρωτον ὁδόν, φέρουσαν πρὸς τὸν θεόν.

Ἔβαινεν ἐντὸς τῆς μυρίπνου ἀτμοσφαίρας, ὑπὸ τοὺς κλάδους τῶν βριθοκάρπων ῥοδακινεῶν, διὰ τῶν νεοκόπων θημωνιῶν, αἵτινες ἐστηρίζοντο πρὸς ἀλλήλας καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Ὁ ποταμὸς ἦτο ἰσχνότατον ῥυάκιον, λάμπον ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης ἐπὶ τῆς ἀμμώδους του κοίτης. Ἐν τῷ σκότει τοῦ μύλου διέκρινε φανοὺς ἀνηρτημένους ἀπὸ σχοινίου, καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ φραγμοῦ, προορισμὸν ἔχοντας νὰ προσελκύσωσιν ἴσως ἰχθύν τινα ἀπολειφθέντα ἐντὸς τῶν ἀβαθῶν ὑδάτων. Ὁ μύλος ἵστατο ἐκεῖ, βυθίζων ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὀγκώδεις του τοίχους, κτισθέντας πρὸ χρόνων πολλῶν. Οἱ μεγάλοι ἀμαυροί του τροχοὶ ἦσαν ἀκίνητοι, αἱ δὲ ἡμίονοι, ἀργαὶ ὡς ὁ μύλος, ἐφύσων θορυβωδῶς ἐν τῷ σταύλῳ. Ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἀδύνατον ἦτο νὰ κινηθῇ ὁ μύλος, ἐκτὸς ἂν ἐπήρχετο καταιγίς, φέρουσα χείμαρρον ἀπὸ τῶν ὀρέων.—Ὁ μυλωθρός, διενοεῖτο Ἰωσήφ, ἔχει καιρὸν νὰ τρώγεται μὲ τὴν λύπην του. Καὶ ἡ καρδία του ἦτο τεταραγμένη. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει τὰς ὀδύνας τοῦ πάθους, αἵτινες ἐν τούτοις τὸν ἐφόβιζον καὶ τὸν ἐπτόουν.

Διερχόμενος πρὸ τῶν χαμηλῶν παραθύρων τοῦ μύλου, ἅτινα ἔφρασσον σιδηραῖ κιγκλίδες, εἶδε τὸ ἐσωτερικὸν φωτιζόμενον ὑπὸ λύχνου. Τὰ δρύφακτα ἦσαν ἀνοικτά, δύο δὲ φωναὶ ἀνταπήντων ἐρίζουσαι, κ' ἐφαίνοντο ἀνταλλάσσουσαι ὕβρεις ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός. Ἡ Ἐλευθερία ἦτο ὀρθία, ἐν πλήρει παροξυσμῷ μανίας, ὑψοῦσα τοὺς ὡραίους αὐτῆς βραχίονας ὑπὲρ τὴν κεφαλήν, οἱονεὶ καταρωμένη ἐν παραφορᾷ πάθους. Ὁ δὲ Τάσσος Τασίλος ἐφαίνετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην κύπτων ὑπὸ τὸν χείμαῤῥον τῶν φλογερῶν της λόγων. Τὸ πρόσωπόν του, κατάφωτον ὑπὸ τῆς λυχνίας, ἦτο παραμεμορφωμένον ὑπὸ τῆς ἀνισχύρου του λύσσης· δὲν ἦτο δὲ ἀνάγκη ν' ἀκούσῃ τις τί ἔλεγεν ἡ Ἐλευθερία, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι ἐτυράννει αὐτὸν διὰ τοῦ πρὸς τὸν Φάλκον ἔρωτός της. Ὁ Ἰωσὴφ ἦτο δει-

λὸς καὶ ἀδύνατος ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲ στιγμὴν ἐδίστασε, καὶ εἰσῆλθε τολμηρῶς εἰς τὸ μαγειρεῖον τοῦ μύλου.

— Σιωπήσατε, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ! εἶπε σταυροκοπούμενος.

Οἱ λόγοι ἐσβέσθησαν ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς νεαρᾶς γυναικός. Ὁ μυλωθρὸς συνωφρυώθη κ' ἐμακρύνθη ὀλίγα βήματα.

—Τοιουτοτρόπως φυλάττετε τοὺς ὅρκους, τοὺς ὁποίους ἐδώσατε καθεὶς σας πρὸς τὸν ἄλλον καὶ πρὸς τὸν θεόν; προσέθηκεν ὁ Ἰωσήφ.

Ἐρύθημα αἰδοῦς ἐκάλυψε τὴν μορφὴν τῆς Ἐλευθερίας· ὁ δὲ ἀνὴρ κατεβίβασε τὸν πῖλον ἐπὶ τοῦ μετώπου του καὶ ἐξῆλθε σιωπῶν.

Ἡ νίκη ὑπῆρξεν εὐκολωτέρα ἢ ὅσον ὑπέθετεν ὁ ἱερεύς. Καὶ ὅμως, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, τί τὸ ὄφελος; Ἐσιώπησαν διότι τὸν ἐσέβοντο. Εὐθὺς ὡς ἀνεχώρει, θὰ ἤρχιζε πάλιν σφοδροτέρα ἡ ἔρις. Τί ἐσήμαινεν, ὅτι ἐχαλινώθησαν πρὸς στιγμὴν αἱ γλῶσσαί των; αἱ ψυχαί των ἔπρεπε νὰ μεταβληθῶσι.

Ἴσταντο ἐκεῖ ἀντιμέτωπα, μίσος φλογερὸν καὶ ἄγριον ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔρως τυραννικός, φλογερός, ἀκόρεστος. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ μεταξὺ των εἰρήνη;

Ὁ Ἰωσὴφ ἔκλεισε τὰ δρύφακτα, ἵνα μὴ δυνηθῶσι καὶ ἄλλοι νὰ ἴδωσιν, ὡς αὐτός, τί συνέβαινεν, εἶτα δὲ προσεπάθησε νὰ πραΰνῃ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ σύντροφον, ἧς τὸ ἀσπάτρον στῆθος, αἱ φλογεραὶ παρειαὶ καὶ οἱ στεγνοὶ ἐκ τῆς ὀργῆς ὀφθαλμοὶ ἐμαρτύρουν ὅτι ἡ καταιγὶς πρὸς ὥραν μόνον εἶχεν ἀνασταλῆ. Ὡμίλησε δι' ὅσης σοφίας εἶχον διδάξει αὐτὸν τὰ βιβλία του καὶ αἱ συμβουλαὶ τῶν πατέρων, καὶ—τοῦτο δὲ ἦτο ἀναντιρρήτως τὸ γλυκύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον — μετ' εἰλικρινοῦς ἐπιθυμίας νὰ σώσῃ τὴν Ἐλευθερίαν ἀπὸ τοῦ πάθους της. Ἡ Ἐλευθερία προδήλως ἔπταιε, καὶ ὁ ἱερεὺς προσεπάθησε νὰ καταδείξῃ εἰς αὐτὴν τὸν κίνδυνον τῆς ὁδοῦ ἐφ' ἧς ἐβάδιζε. Μάτην ὅμως ἐπάλαισεν. Εἶχεν ἐκείνη κράσιν ἀμέριμνον, βιαίαν ἄπληστον ἡδονῆς καὶ ἀμιγῶς ἐγωϊστικήν, ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ στιγμιαῖον ὄφελος καὶ τὴν ἄμεσον πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας των. Ὅτε δ' ἀπεπειράθη αὐτὸς νὰ συγκινήσῃ τὴν συνείδησίν της, ὁμιλῶν περὶ τοῦ κινδύνου, ὃν ἐκάλει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐρωμένου της, ὀλίγου δεῖν ἐκείνη διεῤῥήγνυτο εἰς γέλωτα.

— Δὲν θ' ἄξιζε νὰ τὸν ἀγαπῶ, ἀπήντησεν ὑπερηφάνως, ἂν δὲν ἀγαποῦσε καὶ αὐτὸς νὰ κινδυνεύῃ διὰ τὸ χατῆρί μου.

Ὁ Ἰωσὴφ παρετήρησεν αὐτὴν ἀτενῶς καὶ ὑπέλαβεν·

— Εἰξεύρεις, ὅτι ὅλ' αὐτὰ θὰ τελειώσουν μὲ τὸν θάνατον ἑνὸς τῶν δύο. Τολμᾷς νὰ εἰπῇς ὅτι αὐτὸ δὲν σὲ πειράζει.

— Καὶ τί θὰ πταίω ἐγώ; ἀπήντησεν ἡ Ἐλευθερία.

Εἶδε τότε ὁ ἱερεὺς ὁποία ἐδέσποζεν αὐτῆς φλογερὰ ἀνάγκη γυναικείας ματαιότητος, τέρπομένης ὑπὸ τοῦ χυνομένου χάριν αὐτῆς αἵματος, ὡς τέρπεται ἡ τίγρις καὶ αὐτὴ ἡ κεμάς.

Ἔμεινε μίαν ὥραν καὶ πλέον μαζή της, ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπαναγάγῃ διὰ συμβουλῶν εἰς τὴν εὐθεῖαν τὴν πεπλανημένην ἐκείνην καὶ δεδεμένην ὀπίσω τῆς ἁμαρτίας ψυχὴν, ἀλλὰ παρετήρησεν ὅτι οἱ λόγοι του ἔπιπτον ἐπ' αὐτῆς ἄγονοι ὡς τὸ ὕδωρ ἐπὶ λίθου. Ἐφαίνετο μὲν εὐγνωμονοῦσα πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς φίλον, καὶ πτοουμένη τὴν ἀόριστον ἐκείνην καὶ μεγαλείαν δύναμιν, ἥν, ἄγνωστον πῶς, παρίστα ἐκεῖνος ἐνώπιόν της· ἀλλ' ἐδελύσσετο τὸν ἄνδρα της, ἐλάτρευε τὸν ἐραστήν της, καὶ ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτὸν νὰ τὴν ἀποσπάσῃ τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ πάθους. Κατέλιπεν αὐτὴν ἀνησυχῶν καὶ ὀδυνηρῶς συναισθανόμενος τὴν ἀδυναμίαν του. Ἐκείνη δὲ τῷ ὑπεσχέθη ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ μὴ βασανίσῃ πλέον τὸν Τασσίλον, καὶ αὐτὴν μόνον τὴν πενιχρὰν ὑπόσχεσιν κατώρθωσε νὰ τῆς ἀποσπάσῃ. Ἦτο ἀργά, ὅτε ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ μύλου. Ἐφοβεῖτο μὴ τρομάξῃ ἡ Κάκια ἐκ τῆς ἀπουσίας του, καὶ τεταραγμένος τὴν καρδίαν ἔσπευσε πρὸς τὸ χωρίον, οὗτινος ἐλεύκαινε τὰς κοιμωμένας οἰκίας ἡ θερινὴ σελήνη. Τόσον ὀλίγην εἶχε δύναμιν! τόσον ἀσθενῆ ἠσθάνετο ἑαυτὸν πρὸς συμβουλήν, νουθεσίαν ἢ παραγγελίαν! Ἔτρεμεν ἀναλογιζόμενος ὅτι ἦτο ἴσως ἐλάττων τῆς ἀποστολῆς του. — Καλλίτερος θὰ ἦμουν διὰ τὸ μοναστήριον! διελογίζετο μελαγχολικῶς. Δὲν ἔχω τὸ κλειδίον, τὸ ὁποῖον ἀνοίγει τὰς καρδίας.

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ πρεσβυτέριον, ὠλίσθησεν ἀψοφητὶ εἰς τὴν κλίμακα, ἥτις ἔφερεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, εὐτυχῆ θεωρῶν ἑαυτὸν ὅτι δὲν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Κάκιας, ἐρωτῶσαν αὐστηρῶς διατί ἤργησε τόσον. Ὀλίγον ἐκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην, καὶ τὴν αὐγὴν ἦτο ὄρθιος, ὡς συνήθως. Ἐχάραζε μόλις, ὅτε ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας ἀντήχησεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καλῶν εἰς τὸν ὄρθρον.

Ἦτο τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ὀλίγος κόσμος εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν πρώτην λειτουργίαν· χωρικοί τινες, ἐπιθυμοῦντες νὰ μείνωσιν ἐλεύθεροι τὴν ὑπόλοιπον ἡμέραν, καὶ οἰκοκυραί τινες, αἵτινες εἶχον ἐξυπνήσει ἐνωρίς, πρώτη δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡ Κάκια. Τὸ φαιδρὸν φῶς τῆς πρωΐας ἠκτινοβόλει δροσερὸν καὶ ῥοδόχρουν. Ὀλίγοι κρῖνοι καί τινα ῥόδα ἐκόσμουν τὴν ἱερὰν τράπεζαν, καὶ πορφυρᾶ τινα ἐμπετάσματα τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας. Αἱ ἀηδόνες ἔψαλλον ἐντὸς τῶν θαλερῶν αἱμασιῶν, ἐναλλάσσουσαι τὴν γλυκεῖαν αὐτῶν ᾠδὴν πρὸς τὰ λατινικὰ τροπάρια τῶν ψαλμῶν.

Ἡ λειτουργία εἶχε προ μικροῦ τελειώσει, ὅτε ἠκούσθη αἴφνης ἔξω πταράδοξός τις θόρυβος, ὀξὺς συνάμα καὶ συγκεχυμένος. Ἦσαν φωναὶ πλήθους, ἄνθρωποι κραυγάζοντες, φωνοῦντες καὶ ὁμιλοῦντες ὅλοι συγχρόνως. Οἱ γονυπετεῖς χωρικοὶ καὶ αἱ γυναῖκες ἠγέρθησαν περίτρομοι καὶ ὥρμησαν πρὸς τὴν θύραν, νομίζοντες ὅτι ἐσχίσθη ἡ γῆ καὶ κατέρρεον αἱ οἰκίαι. Ὁ Ἰωσὴφ κατέβη τὰς βαθμίδας τοῦ θυσιαστηρίου, προσπαθῶν νὰ καθησυχάσῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐδεὶς τὸν ἤκουε, κ' ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων. Ὅλον τὸ χωρίον, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία ἦσαν ἐκεῖ· αἱ ἀηδόνες ἐβωβάθησαν.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ Ἰωσήφ.

— Ἐσκότωσαν τὸν Τασσίλον.

— Ὦ! ἐφώνησε ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὁ Ἰωσήφ, κ' ἐστηρίχθη πρὸς τὸν κορμὸν κυπαρίσσου. Τί ὠφέλησαν, διενοήθη, οἱ κατὰ τὴν προτεραίαν νύκτα λόγοι του!

Ὁ φονευθεὶς εἶχεν εὑρεθῆ ἐντὸς καλαμῶνος, ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ, καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπόστασιν. Κύων τις, ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη του, εἶχεν ὁδηγήσει εἰς ἀνακάλυψιν τοῦ πτώματός του. Εἶχεν ἀποθάνει προ ὀλίγων μόλις ὡρῶν, φονευθείς, ὡς ἐφαίνετο, δι' ἐγχειριδίου κατενεχθέντος ὑπὸ τὸν ὦμον καὶ φθάσαντος μέχρι τῆς καρδίας. Ἡ ταραχὴ τοῦ πλήθους ἦτο ἀνεκδιήγητος, καὶ ὁ θόρυβος φοβερός. Ὀλίγοι τινές, διατελοῦντές πως ἠρεμώτεροι, ἔδραμον νὰ εἰδοποιήσωσι τοὺς χωροφύλακας, ἀλλ' ὁ σταθμὸς τῆς Μάρκας ἀπεῖχεν αὐτῆς δύο μίλια, καὶ δὲν εἶχον ἔλθει ἀκόμη. Ὁ φονευθεὶς ἔμενε κατακείμενος ὅπου εἶχε πέσει, οὐδεὶς δ' ἐτόλμα νὰ τὸν ἐγγίσῃ.

— Ἠξεύρει τίποτε ἡ σύζυγός του; ἠρώτησεν ὁ Ἰωσὴφ διὰ βραγχώδους καὶ παραδόξου φωνῆς.

— Δὲν θὰ τὸν κλαύσῃ βέβαια, εἶπε φωνή τις ἐκ τοῦ πλήθους.

Καὶ ἠκούσθησαν γέλωτες, οὓς κατεσίγησεν ἀμέσως τὸ αἴσθημα τῆς παρουσίας τοῦ νεκροῦ καὶ τῆς τοῦ ἱερέως.

Ὁ Ἰωσήφ, ῥρίσσων ἐκ βδελυγμίας, ἤγειρε τὴν χεῖρα εἰς ἔκφρασιν ῥικῆς καὶ μομφῆς, καὶ ἔκυψεν ἐπὶ τοῦ πτώματος, ὅπερ ἔκειτο ἐν μέσῳ τῶν καλάμων.

— Φέρετέ το εἰς τὸ σκευοφυλάκιον, εἶπε. Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ αὐτοῦ ὡς ψοφίμι. Πηγαίνετε νὰ εὑρῆτε κανὲν φορεῖον, ἕνα σιδόνι, κάτι τι ὅ,τι δήποτε.

Οὐδεὶς ἐκινήθη.

— Ἂν τὸν ἐγγίσωμεν, θὰ μᾶς φυλακίσουν ὡς ἐνόχους, ἔλεγον πάντες.

— Ἄθλιοι! Κάμετε τόπον,.. θὰ τὸν φέρω μόνος μου! εἶπεν ὁ ἱερεύς.

— Φορεῖς τὰ ἱερά σου! ἐφώνησεν ἡ Κάκια, σύρουσα αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρίδος.

Ἀλλ' ἐκεῖνος, μὴ προσέχων, ἐδίωκε διὰ συμπαθοῦς χειρὸς τὰς μυίας, αἵτινες περιεβόμβουν ἤδη τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ. Ὀλόκληρον ἡμέραν ἠδύναντο ἀνέτως νὰ λυμαίνωνται αὐτὸν αἱ μυῖαι, οὐδεὶς ἐκ τοῦ πλήθους ἐκείνου ἤθελε συγκινηθῆ, οὐδεὶς ἤθελεν ἐκτείνει τὴν χεῖρα, ἵνα κἂν τὸν σκιάσῃ.

Ὁ Ἰωσὴφ ἦτο ἀδυνάτου κράσεως. Εἶχε πάντοτε ὑποβληθῆ εἰς νηστείας μακράς, ἦτο δὲ καὶ ἐκ γενετῆς ἀσθενικός. Ἀλλ' ἡ ἀγανάκτησις, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ῥικὴ παρέσχον εἰς αὐτὸν πρὸς στιγμὴν τὰς ἐλλειπούσας δυνάμεις. Κύψας ἀνέλαβεν εἰς τοὺς βραχίονάς του τὸ πτῶμα, καὶ κλονούμενος ὑπὸ τὸ βάρος τὸ ἔφερεν ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου κατέκειτο μέχρι τοῦ πρεσβυτερίου.

Ὁ λαὸς ἐθεώρει εὐσεβάστως, χαίνων.

— Εἶν' ἐναντίον τοῦ νόμου, ἐψιθύριζον μερικοί, θεωροῦντες τὸν ἱερέα.

Ἀλλ' ὁ Ἰωσήφ, ὃν αἱ φωναὶ μόνον τῆς οἰκονόμου του ἐτάραττον, μετέφερε τὸ πτῶμα εἰς τὸ σκευοφυλάκιον, ὅπου καὶ ἀπέθηκεν αὐτὸ εὐλαβῶς ἐπί τινος σκάμνου. Ἦτο ἐξηντλημένος ἐκ τοῦ κόπου, ἱδρὼς περιέῤῥεε τὸ μέτωπόν του, καὶ ἡ στολή του ἔφερε κηλῖδας αἵματος. Ἀλλ' οὐδόλως ἐκεῖνος ἀνησύχει, οὐδὲ ἤκουε τὰς φωνὰς τῆς Κάκιας ὅτι ἐῤῥύπανε τὰ ἱερά του, οὐδ' ἐπρόσεχεν εἰς τὴν φλυαρίαν τοῦ συνωθουμένου ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ πλήθους. Ἐθεώρει μόνον τὸ ταλαίπωρον ἐκεῖνο πτῶμα, τὸ ἀπεσκληρυμένον ἤδη καὶ κονιοσκεπές, τοὺς χωρὶς βλέμματος ὀφθαλμούς του, κ' ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἐν ἀφώνῳ ῥικῇ:

— Ἐκείνη τὸ ἔκαμε!

Οὐδὲ σκιὰν δισταγμοῦ εἶχε περὶ τούτου ἡ ψυχή του.

Ἡ Κάκια ἐξηκολούθει κραυγάζουσα:

— Τὸ φελόνι σου! τὸ πετραχεῖλί σου! Θὰ τ' ἀφανίσῃς! Βγάλ' τα.

Ὁ ἱερεὺς ἀπώθησεν αὐτὴν μετὰ μεγαλείου, ὅπερ ἐκείνη οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ, καὶ δεικνύων εἰς τοὺς ἄλλους τὴν θύραν τοῦ σκευοφυλακίου,

— Θὰ τὸν φυλάξω ἐγώ, εἶπεν, ὡς ποῦ νὰ ἔλθουν οἱ χωροφύλακες. Πηγαίνετε σεῖς καὶ στείλετέ μου ἐδῶ τὴν γυναῖκά του.

Εἶτα ἐῤῥάντισε δι' ἁγιασμοῦ τὸ πτῶμα, καὶ γονυπετήσας παρ' αὐτῷ προσηυχήθη.

Τὸ πλῆθος ἐφρόνει, ὅτι οἱ τρόποι τοῦ ἱερέως ἦσαν πολὺ παράδοξοι. Διατὶ ἄρα ἐφαίνετο τοσοῦτον κατάπληκτος καὶ περίτρομος; Ἂν εἶχε ταραχθῆ τὸν νοῦν, ἂν εἶχε τρέξει ἔνθεν κακεῖθεν ἀσκόπως, καταλείπων τὸ πτῶμα ἐν μέσῳ τοῦ καλαμῶνος, ὁ ὄχλος θὰ ὑπελάμβανε πάντα ταῦτα φυσικά. Ἵσταντο οὕτω, πάντες πρὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ πρεσβυτερίου, ἔντρομοι συνάμα καὶ ἐξωργισμένοι· μετέβησαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν μύλον, σπεύδοντες μὴ προλάβωσι ἄλλοι καὶ ἀναγγείλωσι τὸ μέγα νέον.

Οὐδεὶς ἐλυπεῖτο τὸν φονευθέντα, πλὴν χωρικῶν τινων οἵτινες ἦσαν ὀφειλέται του. Προησθά-

νοντο ὅτι πολὺ ταχέως ἤθελον κληθῆ, ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου, νὰ ἐξοφλήσωσι τὸ χρέος των, τόκον καὶ κεφάλαιον.

Ὁ δολοφονηθεὶς ἔκειτο ἐκεῖ, ἔχων τὸ παράδοξον ἐκεῖνο ἦθος καὶ τὴν μυστηριώδη ἠρεμίαν, ἣν σφραγίζει ὁ θάνατος κ' ἐπ' αὐτῶν τῶν κοινοτάτων μορφῶν,—μόνος δ' αὐτὸς καὶ ὁ ἱερεὺς ἐσίγων ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου.

Ὁ Ἰωσήφ, γονυπετὴς καὶ φέρων πάντοτε τὰ καθημαγμένα του ἄμφια, προσηύχετο ἐκ μέσης καρδίας, οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ θανόντος ἀνδρὸς ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ζώσης γυναικός.

Ὁ καύσων τῆς ἡμέρας ηὔξανεν. Ἠγέρθη καὶ εἶπεν εἰς τὸν σκευοφύλακα νὰ φέρῃ ἓν πανίον, ὅπως καλύψῃ δι' αὐτοῦ τὸ πτῶμα καὶ τὸ προφυλάξῃ κατὰ τῶν μυιῶν. Οὐδεὶς ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος ἐφάνη. Οἱ ἀποσταλέντες εἰς ζήτησιν τῶν χωροφυλάκων ἐπανῆλθον λέγοντες, ὅτι ὁ σταθμὸς ἦτο κλειστὸς ἀπὸ πρωΐας, καὶ ὅτι οἱ χωροφύλακες εἶχον φύγει. Ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ περιμένωσιν. Οἱ χωρικοί, ἄλλοι ὄρθιοι καὶ ἄλλοι καθήμενοι, ἔμενον ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Οὐδέποτε συμβὰν τοιοῦτο εἶχε ταράξει τὴν μονότονον αὐτῶν ζωήν. Ἕφερον δέ τινες καὶ ἄρτον καὶ ἤρχισαν τρώγοντες μεταξὺ λόγων.

— Ὡς πότε θὰ κάθεσαι νηστικός; εἶπεν ἡ Κάκια εἰς τὸν Ἰωσήφ. Θαρεῖς πῶς θὰ σηκωθῇ, ἂν πεθάνῃς καὶ σὺ ἀπὸ τὴν πεῖνα;

Ὁ Ἰωσὴφ ἀνένευσεν.

Εἶχε τὸ στόμα ξηρὸν καὶ τὸν φάρυγγα συνεσταλμένον. Ἐθεώρει δὲ ἀτενῶς πρὸς τὴν λευκάζουσαν ὁδόν, ὅθεν ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἡ Ἐλευθερία.

— Ἂν ἦνε ἔνοχος, διελογίζετο, δὲν θὰ ἔλθῃ νὰ ἰδῇ τὸ πτῶμα.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὴν εἶδε προστρέχουσαν διὰ τῶν κυπαρίσσων, γυμνόποδα καὶ λυσίκομον. Ἦτο κάτωχρος, καὶ ἡ ἐσθής της ἐκολποῦτο ἐκ τοῦ δρόμου.

Εἶχε διέλθει νύκτα πυρετώδη, μόνη, κατάκλειστος ἐν τῷ δωματίῳ της, ὥρας μακρὰς διατρίβουσα παρὰ τὸ παράθυρον, ὅθεν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ὑπὸ τῆς σελήνης τὸ φῶς ἐν μέσῳ τοῦ ἐλαιῶνος τὴν μεγάλην ἔπαυλιν ὅπου κατῴκει ὁ Φάλκος. Ἀδιάφορος πρὸς τὸ κάλλος τῆς νυκτός, κατετήκετο ὑπὸ τοῦ πρώτου της ἔρωτος καὶ τοῦ ἐνόχου αὐτῆς πάθους.

Καίτοι ἀνυπότακτον ἔχουσα τὸν χαρακτῆρα, δὲν εἶχε σκληρὰν τὴν καρδίαν, ἠσθάνετο δὲ καὶ τὴν συνείδησιν αὐτῆς τεταραγμένην. Ἠσθάνετο ὅτι ὁ Τάσσος τὴν εἶχεν τιμίως ἀγαπήσει, ὅτι εἶχεν ἀφειδήσει τοῦ πλούτου του πρὸς τὴν πενίαν της, καὶ εἶχε φανῆ πάντοτε ἀγαθώτατος πρὸς αὐτήν, μέχρις οὗ ζηλοτυπία, δικαιοτάτη ἄλλως, ἐδηλητηρίασε τὸν βίον του. Δὲν ἀπέδιδε μὲν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν μομφὴν τῆς ἀπιστίας, ἀλλ' ἠναγκάζετο ν' ἀναγνωρίσῃ ἐν τῇ ἀθωότητί της, ὅτι ἀνταπέδιδε κακὸν ἀντὶ καλοῦ, κ' ἐπλήρωνεν ἀναξίως τὸ ἄφρον μὲν ἀλλὰ γενναῖον πάθος τοῦ γέροντος ἀνδρός της. Ἠδύνατο τὰ πάντα νὰ περιφρονήσῃ ὅπως ἐνώσῃ τὸν βίον της πρὸς τὸν βίον ἐκείνου ὃν ἠγάπα, ἀλλ' ἠσθάνετο ἀορίστως ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς της, ὅτι ἦτο ἄτιμον καὶ ταπεινὸν ν' ἀπατήσῃ ἄνθρωπον ἀδύνατον καὶ γέροντα ὡς ὁ Τασσίλος. Τὸν ἐμίσει πάσῃ δυνάμει, διότι ἦτο κατάσκοπος, τύραννος, δεσμοφύλαξ της. Ἐβδελύσσετο τὸν κρότον τῶν ἀργῶν του βημάτων, τὸν κρωγμὸν τῆς φωνῆς του, τοὺς πρὸς τοὺς ἐργάτας του τραχεῖς του λόγους, τὴν ὠμότητά του πρὸς τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἡμιόνους του. Ἦτο μυσαρὰ εἰς αὐτὴν ἡ ὄψις τῆς μορφῆς του, ἣν ἔτηκεν ἀκοίμητος καὶ πικρόχολος ζηλοτυπία. Ἡ νεότης εἶνε ἀνοικτίρμων πρὸς τοιαύτας τῶν γερόντων ὀδύνας. Πολλάκις ἐνέπαιζεν αὐτὸν σκληρότατα, ἐνώπιόν του. Ἠσθάνετο ἐν τούτοις τὰ σφάλματά της, καὶ αἱ ἐπιτιμήσεις τοῦ Ἰωσὴφ εἶχον ταράξει τὴν συνείδησίν της πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ἐνόμιζε δυνατόν. Διετέλει ἐν τῇ περιόδῳ ἐκείνῃ τοῦ δισταγμοῦ, καθ' ἣν γυνή τις δύναται νὰ σωθῇ ἐξ ὀλισθήματος διὰ μεταβολῆς οἱασδήποτε, ἀπομακρύνσεως, κινήσεως, διασκεδάσεων κοσμικῶν, —ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶχεν ἡ ταλαίπωρος Ἐλευθερία. Ἐνόσῳ ἔζη ὁ σύζυγός της, ἦτο καταδικασμένη νὰ ζῇ ἐκεῖ, κωφαινομένη ὑπὸ τοῦ πλαταγίσματος τῶν τροχῶν τοῦ μύλου, κ' ἔχουσα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους καλαμῶνας, τοὺς αὐτοὺς ἀγρούς, πλήρεις σφενδάμνων καὶ ἀμπέλων, τὴν αὐτὴν ἐκείνην λευκὴν ὁδόν, ἀφανιζομένην πέραν τῶν αἰγείρων, οὐδὲν δὲ ἄλλο δυνάμενον νὰ διασκεδάσῃ τοὺς λογισμούς της καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ λησμονήσῃ τὸν ὡραῖον ἐραστήν, τὸν κατοικοῦντα πέραν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐντὸς τοῦ γηραιοῦ μεγάρου.

Ὥρας μακρὰς ἔμενε θεωμένη τὸ μέρος ὅπου ἐκεῖνος ἔζη. Καὶ δὲν ἦτο κἂν ἐκεῖ αὐτὸς τὴν ὥραν ἐκείνην. Εἶχεν ἀπέλθει εἰς τὴν ἐν Βενδραμίνῳ σιταγοράν, κ' ἔμελλε νὰ μείνῃ ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Ἀλλ' ἐνθυμεῖτο ἡ γυνὴ ἐν ἐκστάσει τὰς παρὰ τὸν ποταμὸν συνεντεύξεις των, τὰς ὥρας ἃς εἶχον διατρίψει ἐντὸς τοῦ κήπου τῆς ἐπαύλεως, τὰς γοητευτικὰς ἑσπέρας, καθ' ἃς ἔτρεχεν εἰς προϋπάντησίν του, ἐγείρουσα τὰς λαμπυρίδας διὰ τῶν βημάτων της.

Ἐκλελυμένη, κατάκοπος καὶ ἀνήσυχος, εἶχε κατακλιθῆ ἐν τῷ σκότει, ὅτε οἱ κώδωνες ἐσήμαινον τὴν πρώτην λειτουργίαν. Μόλις δὲ εἶχεν ἀποκοιμηθῆ εἰς ὕπνον βαρὺν καὶ πλήρη ὀνείρων, καθ' ὃν ἔβλεπε τὸν ἐραστήν της τείνοντα πρὸς αὐτὴν τὰς ἀγκάλας καὶ ψιθυρίζοντα τρυφεροὺς καὶ περιπαθεῖς λόγους.

Ἔκειτο ἐνδεδυμένη ἐπὶ τῆς κλίνης της, ὅτε

οἱ τοῦ μύλου τὴν ἀφύπνισαν φωνοῦντες πρὸ τῆς θύρας τοῦ δωματίου της:

— Κυρά, κυρά! σήκω! Σκότωσαν τὸν ἀφέντη.. τὸν ἔχουν ἐξαπλωμένο εἰς τὴν ἐκκλησία!

Ὠνειρεύετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸν Φάλκον, κ' ἐνόμιζεν ὅτι ἠσθάνετο ἔτι τὰ φιλήματά του ἐπὶ τῶν χειλέων της, ὅτε αἱ κραυγαὶ αὐταὶ ἔπληξαν τὰς αἰσθήσεις της μετὰ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς αὐγῆς.

Ἀνεπήδησεν εὐθύς, κατέβη, καὶ ἀποσπωμένη τῶν χειρῶν, αἵτινες ἤθελον νὰ τὴν κρατήσωσιν, ἔδραμεν ἐκτὸς ἑαυτῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

— Ἀλήθεια εἶνε, ἀλήθεια; ἐφώνησε πρὸς τὸν Ἰωσήφ, κάτωχρα ἔχουσα τὰ χείλη καὶ τρέμουσα ὅλη.

Ὁ Ἰωσὴφ ἠτένισεν ἐπ' αὐτὴν μακρὸν ἐταστικὸν βλέμμα, εἶτα δέ, οὐδὲν εἰπών, ἀπέσυρε τὸ ὕφασμα ὅπερ ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ.

Τὸ ῥωμαλέον καὶ πλῆρες ζωῆς σῶμα τῆς Ἐλευθερίας κατέπεσε λιπόθυμον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Οἱ πρὸ τῆς θύρας συναθροισθέντες ἐθεώρουν αὐτὴν ὑπόπτως καὶ ἀσπλάγχνως. Οὐδεὶς ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν ὁ μὴ θεωρῶν αὐτὴν ὡς ἔνοχον τοῦ φόνου, οὐδείς, πλὴν τοῦ Ἰωσήφ. Πρὸ μικροῦ, ἀτενίσας ἐπ' αὐτὴν τὸ βλέμμα, εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν ἀθωότητά της. Καλέσας δὲ τὴν Κάκιαν, ἀφῆκεν αὐτὴν πλησίον τῆς ταλαιπώρου γυναικός, κ' ἔκλεισε πρὸς τοὺς περιέργους τὴν θύραν.

Οἱ χωρικοὶ ἐγόγγυζον καὶ ἀνηρώτων ἀλλήλους διατί ὁ ἐφημέριος διέτασσεν οὕτω τὰ πράγματα ὡς ἄρχων. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των θέαμα, οὐτινος ἀπλήστως ἀπήλαυον. Ποῖον αὐτὸς εἶχε δικαίωμα νὰ τοὺς τὸ ἀφαιρέσῃ;

— Τὸ ἐξεύρει, ὅτι αὐτὴ εἶνε ἔνοχος, ἔλεγον ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Θέλει νὰ τῆς δώσῃ καιρὸν νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ φτιάσῃ τὸ πρᾶγμα ὅπως τῆς ἔρχεται βολικά.

Αἴφνης ἠκούσθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὅπλων κλαγγὴ καὶ ποδοβολητὸς ἵππων· ἤρχοντο οἱ χωροφύλακες. Εἶτα ἦλθεν ὁ δήμαρχος καὶ τινες δημοτοφύλακες τοῦ χωρίου Ἅγιος Ἀρθοῦρος, ὅπου ἤδρευεν ὁ εἰρηνοδίκης καὶ εἰς ὃ ὑπήγετο δικαστικῶς ἡ Μάρκα. Ἐπῆλθε ταραχή, θόρυβος, ἐδόθησαν διαταγαὶ καὶ ἀντιδιαταγαί, ἐγεννήθη σύγκρουσις ἐξουσιῶν, ἀνεμίχθησαν φωναὶ παράφωνοι, ἐρωτήματα καὶ ἐπιφωνήματα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὁ ἐρεθισμὸς ἐκορυφώθη.

Μετ' ὀλίγον ἐνθυμήθησαν οἱ ἄνθρωποι τί εἶχε πράξει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἰωσήφ.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὑπῆρξεν ἡμέρα συμφορᾶς καὶ ταραχῆς, ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶχον τὸ θέλγητρόν των διὰ τοὺς ἀγαθοὺς χωρικοὺς τῆς Μάρκας. Ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας εἶχον περί τινος νὰ ὁμιλῶσιν· ὅσῳ δὲ φοβερωτέρα ἦτο ἡ τραγῳδία, τοσούτῳ μᾶλλον ἐτροχίζοντο αἱ γλῶσσαι. Μόνη τοῦ ἐφημερίου ἡ ψυχὴ ἔπασχεν. Ἅμα ἰδὼν τὸ ἔξαλλον βλέμμα τῆς Ἐλευθερίας, οὐδὲ σκιὰν ὑποψίας διετήρησεν· ἀλλ' ἠσθάνετο ὅτι οἱ ἄλλοι πάντες ὑπελάμβανον ἀναμφισβήτητον τὴν ἐνοχήν της. Αἱ πρὸς τὸν σύζυγόν της ἔριδες τῆς Ἐλευθερίας καὶ τὸ πρὸς τὸν Φάλκον πάθος της ἦσαν εἰς πάντας γνωστά· τίς δὲ ἄλλος πλὴν αὐτῆς εἶχε νὰ κερδήσῃ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της; Τὸ χωρίον ὁλόκληρον ὁμοθύμως ἐξεφράζετο κατ' αὐτῆς. Αἱ γυναῖκες οὐδέποτε εἶχον συγχωρήσει τὸ κάλλος της, οἱ δὲ ἄνδρες ἐμνησικάκουν διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς περιφρονήσεις της καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ ἤθους, δι' οὗ ἀνέτεινε τὴν κεφαλήν, ὡσανεὶ ἦτο βασίλισσα ἡ κοινὴ τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου ἐπαῖτις.

— Ὅταν ἦταν ἐλεύθερη, τὴν ἄφιναν νὰ κάνῃ ὅ,τι ἤθελε, ἔλεγε χαιρεκακοῦσα ἡ Κάκια· τώρα ποῦ κάθεται 'ς τὸ σκοτάδι, τὴν πετροβολοῦν ὅλοι.

Καὶ ἦταν ἑτοίμη νὰ τοὺς μιμηθῇ. Τὴν Ἐλευθερίαν εἶχε πάντοτε θεωρήσει ὡς ἀναιδὲς γύναιον, ὅπερ ἤρχετο πᾶσαν ὥραν ἀσυστόλως νὰ ὁμιλῇ πρὸς τὸν πάτερ-Ἰωσήφ, ὡς ἂν ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σκευοφυλάκιον ἦσαν ἐργαστήρια ἀνοικτὰ εἰς τὸν τυχόντα.

Πῶς παρῆλθεν ἡ ἀπαισία ἐκείνη ἡμέρα, πῶς κατώρθωσε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς πάντα, ὁ Ἰωσὴφ οὐδέποτε τὸ ἐνόησε. Περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐνῷ ἵστατο ἔτι ὄρθιος, μὴ κατορθώσας νὰ ἡσυχάσῃ, κ' ἐβάδιζεν ἄνω κάτω ἐν τῷ μικρῷ του θαλάμῳ, κρατῶν τὸν σταυρόν του, ἤκουσε τὸ ὄνομά του προφερόμενον δι' ἀνησύχου φωνῆς, καὶ θεωρήσας διὰ τοῦ παραθύρου εἶδε τὸν Φάλκον Μελεγάρην ἐπὶ τοῦ ψαροῦ ἀφροσκεποῦς του ἵππου.

— Ἀλήθεια; ἀλήθεια; ἐφώνει ὁ Φάλκος.

— Μάλιστα! ὅλα εἶν' ἀλήθεια, ἀπήντησε, καὶ ἡ φωνή του ἦτο αὐστηρὰ καὶ ψυχρά.

Ἠγνόει, πόσον ἠνείχετο ἴσως καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἰς τὸ γενόμενον ἔγκλημα.

— Ἀλλ' εἶνε ἀθῶα 'σὰν τὸ πουλί! ὑπέλαβεν ὁ Φάλκος, δεικνύων γλαῦκα ἱπταμένην τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπὲρ τὰς κυπαρίσσους.

Ὁ Ἰωσὴφ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν κ' ἐξέτεινε τὰς χεῖράς του, ἀναστρέφων τὰς παλάμας εἰς ἔνδειξιν παντελοῦς ἀμφιβολίας.

— Εἶχα φύγει τὴν νύκτα, νὰ πάγω ν' ἀγοράσω ζῶα εἰς τὴν πόλιν, εἶπεν ὁ νέος, καὶ ἡ φωνή του κατέπινε λυγμούς. Εἶχα πάρει τὸν κάτω δρόμον. Δὲν ἠξεύρω τίποτε. Θεέ μου, διατί νὰ μὴν εὑρεθῶ ἐδῶ; Δὲν θὰ τὴν συνελάμβαναν ἔτσι εὔκολα...

— Δὲν θὰ κατώρθωνες τίποτε, ἀπήντησε ψυχρῶς ὁ Ἰωσήφ. Ἀρκετὰ τὴν ἔβλαψες ἕως τώρα, προσέθηκε μετὰ στιγμιαίαν σιγήν.

Ὁ Φάλκος δὲν ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ διὰ τοὺς λόγους τούτους. Ὠλόλυζε, σφίγγων διὰ τῶν χει-

ρῶν τὴν ἀστράβην τοῦ ἐφιππίου του, διότι εἶχε παραιτήσει τοὺς χαλινούς.

— Ποῖος τὸ ἔκαμεν αὐτό; Ποῖος νὰ τὸ ἔκαμε: Εἶχε πολλοὺς ἐχθρούς. Ἦτον σκληρὸς ἄνθρωπος! ἐψιθύριζεν.

Ὁ Ἰωσὴφ ἐξέφρασε διὰ χειρονομίας τὴν ἀποθάρρυνσιν καὶ τὴν ἀπόγνωσίν του. Ἐθεώρει τὴν ὡραίαν κεφαλὴν τοῦ Φάλκου φωτιζομένην ὑπὸ τῆς σελήνης, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του προσελάμβανον παράδοξόν τινα ἔκφρασιν.

— Κατηραμένος ἱερεύς, μὲ παγωμένην καρδίαν! διενοήθη πικρῶς ὁ Φάλκος, καὶ στρέψας ἀποτόμως τὸν ἵππον του ἀνεχώρησε πρὸς τὴν ἔπαυλιν, ἀπόφασιν ἔχων νὰ τραπῇ ἀμέσως πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀρθοῦρον. Εἶχεν ἤδη παρέλθει τὸ μεσονύκτιον, καὶ οὐδένα θὰ κατώρθωνε νὰ ἰδῇ, οὐδὲ νὰ ἐνεργήσῃ τι ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλ' ὁ δρόμος ὃν ἐσκόπει ἦτο κἂν ἀνακούφισις. Δὲν ἠσθάνετο τὴν δύναμιν νὰ ἐπανέλθῃ ἡσύχως εἰς τὴν κατοικίαν του, ἐνῷ ἡ γυνὴ ἣν ἐλάτρευεν ἦτο μόνη καὶ ἄπελπις.

Πᾶσα ἡ χαρά, ἣν ἤθελεν αἰσθανθῇ ἡ καρδία του, ἂν ἐμάνθανε τὸν φυσικὸν θάνατον τοῦ Τάσσου, ἐσβέννυτο ὑπὸ τῆς φρίκης τοῦ μοιραίου γεγονότος, ὅπερ τοῦ ἐστέρει τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἔρριπτεν ἐντὸς φυλακῆς ὑπὸ τὴν κατηγορίαν βδελυροῦ ἐγκλήματος.

Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἐνόμισεν ἔνοχον, ἀλλ' ἤξευρεν ὅτι ἄλλοι θὰ τὴν ἐπεβάρυνον διὰ τῶν ὑποψιῶν των.

— Ἴσως, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, τὸ ζῶον αὐτὸ ἐφονεύθη μόνος του, διὰ νὰ τὴν ἐνοχοποιήσῃ καὶ τὴν χωρίσῃ ἀπ' ἐμέ.

Ἀλλ' ἠσθάνετο ἐνδομύχως ὅτι ἡ ἰδέα αὐτὴ ἦτο παραλογισμός. Ὁ Τάσσος Τασσίλος ἠγάπα τὴν ζωήν· ἠγάπα τὸν μύλον του, τὰ χρήματά του, καὶ τὴν κτῆσιν γυναικὸς τόσον ὡραίας ὡς ἡ Ἐλευθερία. Ἔπειτα πῶς ἦτο δυνατὸν ν' αὐτοκτονήσῃ τις πληττόμενος εἰς τὸν ὦμον; Τοιουτοτρόπως ἠδύνατο νὰ κτυπήσῃ γυνὴ ρωμαλέα ἀλλὰ δειλή. Πλανώμενος ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου του, ἐνῷ παρεσκευάζετο ἄλλος ἵππος, ἠσθάνετο φρικίασιν. Δὲν τὴν ὑπώπτευεν, ὄχι,.. διόλου. Καὶ ὅμως ἀόριστόν τι καὶ σκοτεινὸν προαίσθημα συνεσκίαζεν ἐνίοτε ἐν τῇ μνήμῃ του τὴν ἀκτινοβόλον καλλονὴν τῆς ἐρωμένης του.

Φρικαὶ ὑπῆρξαν δι' αὐτὸν αἱ μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμέραι. Οἱ ὀφθαλμοί του ἔγειναν ἀπλανεῖς, αἱ παρειαί του ἐκοιλάνθησαν, κ' ἐφαίνετο γηράσκων ἐν πλήρει νεότητι. Αἱ φοβεραὶ τοῦ νόμου διατυπώσεις ἐνηργήθησαν μετὰ πάσης αὐστηρότητος ἐν τῷ ἠρέμῳ χωρίῳ, οὐδενὸς φεισθεῖσαι. Ὅσοι εἶχεν ἰδεῖ ἢ ἀκούσει ἢ μάθει τι ἠρωτήθησαν, ἐπετιμήθησαν, ὑπωπτεύθησαν. Καὶ αὐτὸς ὁ πάτερ-Ἰωσὴφ ὑπεβλήθη εἰς ἐπανειλημμένην ἀνάκρισιν κ' ἐπετιμήθη αὐστηρῶς ὅτι δὲν ἀφῆκε τὸ πτῶμα κείμενον κατὰ χώραν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς ἀνακρίσεως. Διηγήθη ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ ὅ,τι ἐγνώριζεν, ἀλλ' ὅτε ἠρωτήθη περὶ τῶν σχέσεων τοῦ δολοφονηθέντος πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἐδίστασε, περιῆλθεν εἰς ἀμηχανίαν καὶ εἰς ἀντιφάσεις μάλιστα, καὶ προὐξένησεν εἰς τὸν ἀνακριτὴν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐγνώριζε πλείονα ἢ ἔλεγε. Κατέβαλεν ὑπεράνθρωπους ἀγῶνας ὅπως μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους τὴν περὶ τῆς ἀθωότητος τῆς Ἐλευθερίας πεποίθησίν του, ἀλλ' ἀπέτυχεν οἰκτρῶς, καὶ ἡ ἐμπαθὴς αὐτοῦ ὑπεράσπισις ηὔξησε μάλιστα τὰς κατ' αὐτῆς ὑποψίας.

Ἀποτέλεσμα τῶν οὕτω γενομένων προανακρίσεων ὑπῆρξεν, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Τάσσου Τασσίλου, δολοφονηθέντος τὴν πρωίαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, παρεδόθη εἰς προφυλάκισιν, διότι ἐκ τῶν ἐξετάσεων προέκυψαν ἐνδείξεις κατ' αὐτῆς ὡς ἠθικῶς τοὐλάχιστον αὐτουργοῦ τοῦ ἐγκλήματος.

Πάντες οἱ ἐκ τοῦ χωρίου κληθέντες ὅπως ἐρωτηθῶσι περὶ αὐτῆς, ἐλάλησαν ἐναντίον της, ἐκτὸς τοῦ Φάλκου Μελεγάρη, τοῦ *καλοῦ* της, οὗτινος ἑπομένως ἡ μαρτυρία ἦτο ἀσήμαντος, καὶ τοῦ πάτερ-Ἰωσήφ, ὅστις ἐν τούτοις ἦτο ἱερεύς. Ἀλλ' ὁ ἀνακριτὴς δὲν ἠγάπα τοὺς ἱερεῖς, καὶ ὀλίγην εἶχε διάθεσιν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν μαρτυρίαν των, ἔστω καὶ ἔνορκον. Ἄλλως δὲ ἡ συμπάθεια τοῦ Ἰωσὴφ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν, καὶ ἡ νευρικὴ ἀγωνία ἣν τοσοῦτον ἀφρόνως εἶχεν ἐπιδείξει ὑπερασπίζων αὐτήν, ἐνέφαινον προκατάληψιν μειοῦσαν ἐντελῶς τὸ κῦρος τῆς καταθέσεώς του.

— Ἠξεύρεις ὅτι εἶμαι ἀθῶα! Ἐφώνησεν ἐκείνη τὴν ἡμέραν καθ' ἣν συνελαμβάνετο, καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἀπήντησε δακρύων: — Τὸ πιστεύω· θὰ ἔδιδα τὴν ζωήν μου διὰ νὰ τὸ ἀποδείξω. Μίαν στιγμὴν σὲ ὑπώπτευσα, συγχώρησέ με,... ἀλλὰ μίαν στιγμὴν μόνον. Εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν βαρύνει ἔγκλημα τὴν συνείδησίν σου, ὅσον βέβαιος εἶμαι ὅτι ὁ ἥλιος λάμπει εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἀλλ' ἡ βεβαιότης αὐτή, ἣν οὐδεμία ἐστήριζεν ἀπόδειξις οὐδένα ἔπεισε. Τὸ γενικὸν αἴσθημα τῶν χωρικῶν τῆς Μάρκας ἐλάλει κατ' αὐτῆς, ὡς καὶ ἡ πασίγνωστος ζηλοτυπία, ἥτις εἶχε καταναλώσει τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ συζύγου της. Ἔκρινε λοιπὸν ὁ ἀνακριτής, ὅτι τῷ ἐπεβάλλετο νὰ διατάξῃ τὴν προφυλάκισιν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κάλλος τῆς Ἐλευθερίας ἀπέβη εἰς ὅπλον ἐναντίον της. Ἐφαίνετο τόσον φυσικὸν εἰς τοὺς κατηγόρους της νὰ θελήσῃ γυνὴ ὡραία καὶ νέα ν' ἀπαλλαγῇ συζύγου σχεδὸν γέροντος, δυσμόρφου, ἀπαιτητικοῦ καὶ ἀπεχθοῦς. Μάτην, ἐντελῶς εἰς μάτην, ὁ Φάλκος, σπαίρων ἐκ λύσσης καὶ ὀδύνης, ὤμοσεν εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους ὅτι αἱ μετ' αὐτῆς σχέσεις του ἦσαν ἐντελῶς ἀθῶαι. Οὐδεὶς τὸν ἐπίστευσε.

— Πολὺ καλὰ κάμνεις νὰ ὁμιλῇς τοιουτοτρόπως, εἶπεν εἰρωνικῶς ὁ δικαστής.

— Μά, Θεέ μου! διατί ὄχι, ἀφοῦ λέγω τὴν ἀλήθειαν;

— Αὐτὸ πάντοτε εἶνε ἀλήθεια, ὅταν ὁ ἐραστὴς εἶνε τίμιος ἄνθρωπος, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος δυσπίστως μειδιῶν.

Οὕτω δέ, μὴ ἀκουσθέντων τῶν μόνων αὐτῆς ὑπερασπιστῶν, ἐτιμωρήθη ὅτι ἦτο ὡραιοτέρα καὶ πλουσιωτέρα τῶν ἄλλων, καὶ μετηνέχθη εἰς Βενδραμῖνον, ὅπως κρατηθῇ ἐν τῇ φυλακῇ, μέχρις οὗ, ἐννοεῖται, τὸ δικαστήριον ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐνοχῆς της. Οἱ χωρικοὶ τῆς Μάρκας ἦσαν εὐχαριστημένοι. Δὲν ἐνόουν μόνον, πῶς ἐχρειάζετο τόσας διατυπώσεις ἡ δικαιοσύνη, διὰ νὰ καθαρίσῃ ἓν πρᾶγμα ἁπλούστατον, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἔβλεπον ὄρθιον ἐμπρός των, ὡς τὸν ἀλεκτρυόνα τοῦ κωδωνοστασίου των.

— Ποιὸς ἄλλος ἠμποροῦσε νὰ τὸν σκοτώσῃ, ἔξω ἀπ' αὐτὴν ἢ τὸν ἐραστήν της; Ἠρώτων ἀλλήλους, καὶ οὐδεὶς ἀπήντα.

Τὴν ἀπήγαγον λοιπὸν οἱ χωροφύλακες, καὶ ἡ Μάρκα δὲν εἶδε πλέον εἰς τὰ παράθυρα τοῦ μύλου τὴν ὡραίαν της κεφαλὴν μὲ τὰς ἀργυρᾶς καρφίδας εἰς τοὺς βοστρύχους της. οὔτε τὰ ζωηρὰ χρώματα τῆς ἐσθῆτός της, κολπουμένης, ὑπὸ τοῦ φθινοπωρινοῦ ἀνέμου, ὅτ' ἐπήγαινε κ' ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ λόφου ὑπὸ τὰς μεγάλας πεύκας.

Ἐν τῷ μύλῳ ἐξηκολούθησεν ἡ ἐργασία ὡς συνήθως, χάρις εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Τασσίλου, ὅστις καὶ ζῶντος τοῦ ἀδελφοῦ του μετεῖχεν ἤδη τῶν κόπων καὶ τῶν κερδῶν. Ἡ ἱστορία τοῦ φόνου δὲν ἔπαυσεν ἀσχολοῦσα τὰς γλώσσας, κατὰ τὸν τρυγητὸν καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς συγκομιδῆς τῶν ἐλαιῶν· ἀλλ' ὅτε ἐπῆλθον αἱ ψυχραὶ ἡμέραι καὶ αἱ μακραὶ νύκτες, ἔπαυσε βαθμηδὸν ἀποτελοῦσα τὸ κύριον μέλημα τοῦ χωρίου. Οὐδεὶς ποτ' ἐφαντάσθη ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐνοχῆς τῆς ἀπούσης γυναικός, οὐδὲ εἶπε καλόν τινα ὑπὲρ αὐτῆς λόγον. Οὐδεὶς ᾤκτειρε τὴν ἔγκλειστον ἐντὸς εἱρκτῆς νεότητά της, καί τοι πάντες ὡμολόγουν, ὅτι ὅπως δήποτε ἦτο φυσικὸν ἴσως ὅ,τι ἔπραξε. Οἱ συγγενεῖς της ἦσαν πολὺ πτωχοὶ ὥστε νὰ τὴν βοηθήσωσιν ἢ νὰ μεταβῶσιν εἰς Βενδραμῖνον. Μόλις δὲ μετὰ πολλὰς ἡμέρας καὶ κατὰ τύχην μόνον ἔμαθον τὸ δυστύχημά της. Οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσιν ὑπὲρ αὐτῆς, οὐδ' ἀπεπειράθησαν κἂν νὰ ἐνεργήσωσιν ὅ,τι δήποτε. Οὐδέποτ' ἐκείνη εἶχεν ἀποστείλει εἰς αὐτοὺς χρήματα τοῦ συζύγου της ὅσα ἐζήτουν, καὶ τώρα ὅτ' εὑρίσκετο ἐν ἀνάγκῃ, — ἃς ξεμπερδεύσῃ μόνη της, ἔλεγον, ὅπως εἰμπορεῖ. Ἐφρόντιζε πάντοτε διὰ τὴν ἐνδυμασίαν της καὶ ποτὲ δι' αὐτούς. Τώρα νὰ ἰδῇ, ἂν θὰ τὴν βοηθήσουν τὰ ὡραῖά της φορέματα. Ὁσάκις πτωχή τις κόρη νυμφεύεται πλούσιον, ὁ πόθος τῆς ἐκ τούτου ὠφελείας ὃν αἰσθάνονται οἱ συγγενεῖς της τρέπεται ταχέως, ἂν μείνῃ ἀθεράπευτος, εἰς δυσμένειαν πρὸς αὐτήν. Τί ἤθελε νὰ τρώγῃ αὐτὴ λαγωὸν καλομαγειρευμένον, ἐνῷ ἐκεῖνοι μόλις εἶχον νὰ μασήσωσιν ἓν κρόμμυον ἢ μικρὸν τεμάχιον ἁλιπάστου ἰχθύος;

Εἶχεν ἐπιτραπῇ εἰς τὸν ἐφημέριον τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ δὶς ἢ τρὶς ἐνώπιον τοῦ δεσμοφύλακος, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσεν οὗτος ἄλλο ἢ νὰ κλαύσῃ μαζή της, ἐπαναλαμβάνων ὅτι τὴν ἐπίστευεν ἐντελῶς ἀθῶαν. Ἡ μεταβολὴ ἣν παρετήρησεν ἐπ' αὐτῆς τοσαύτην τῷ ἐπροξένησεν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν, ὥστε μόλις ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ. Βλέπων αὐτὴν τόσον ἰσχνὴν καὶ καταβεβλημένην, ἠρώτα ἑαυτὸν τί θὰ τῆς ἐχρησίμευε ν' ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀθωότης της, ἂν μοῖρά της ἦτο ν' ἀπολέσῃ τὸ κάλλος της καὶ νὰ γηράσῃ πρὸ τῆς ὥρας· καὶ αὐτὸς ὁ ἐραστής της δὲν θὰ ἔστρεφε πλέον νὰ τὴν ἰδῇ.

Βεβαίως οὗτος τὴν ἠγάπα μέχρι παραφροσύνης· ἀλλ' ὁ Ἰωσήφ, διὰ τῆς φυσικῆς ἐκείνης ὀξυδερκείας, ἥτις εἰς τοὺς λεπτοφυεῖς ἀνθρώπους ἀναπληροῖ πολλάκις τὴν πεῖραν τοῦ κόσμου, ἠσθάνετο κάλλιστα ὅτι ὁ ἔρως τοῦ Φάλκου δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀνοίγονται εἰς τὴν δοκιμασίαν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ σβεσθέντος κάλλους. Ἴσως καὶ ἡ Ἐλευθερία τὸ ἠσθάνετο ὡς αὐτός, καὶ ὁ λογισμὸς οὗτος τὴν ἐτυράννει πλειότερον τῆς εἱρκτῆς.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Α'

18 Ὀκτωβρίου — 31 Δεκεμβρίου 1863.

Ἀφιξις τοῦ Βασιλέως. — Ὑποδοχὴ αὐτοῦ καὶ ὁρκωμοσία. — Σχηματισμὸς ὑπουργείου Βούλγαρη. — Ὑπογραφὴ τῆς περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου συνθήκης. Ψήφισμα τῆς Συνελεύσεως κατὰ τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργείου Μιαούλη. — Ὑπουργικὴ κρίσις. — Ἀντικατάστασις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου 1863, ὥραν 4ην τῆς πρωΐας, ὁ φέρων τὸν Βασιλέα Γεώργιον Α' ἀτμοδρόμων «ἡ Ἑλλὰς» ἀφίκετο ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς. Τὸν ἀτμοδρόμονα συνώδευον δύο μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα, ἓν ἀγγλικὸν, φέρον τὸν ὑποναύαρχον Γιελβερτῶν, καὶ ἓν γαλλικὸν φέρον τὸν ὑποναύαρχον Ἐρβινγέμ. Ἡ ἀγγελία τῆς ἀφίξεως τοῦ Βασιλέως ἠλέκτρισε τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης, καὶ ἐν ἀκαρεῖ συνῆλθον ὅ τε στρατὸς καὶ ἡ ἐθνοφυλακή, πολῖται δὲ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας συνέρρεον ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς Πειραιᾶ ὁδοῦ οἱ μὲν πεζῇ, οἱ δὲ ἐποχούμενοι.

Τὴν 7ην ὥραν π. μ. ἐπέβη τοῦ ἀτμοδρόμονος ἡ πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Βασιλέως ἐκλεχθεῖσα πενταμελὴς Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ ἐπέδωκε τὸ τῆς ὁρκοδοσίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Βασιλέως ψήφισμα. Ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη ἀμέσως τὴν ἐπιτροπήν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἄριστον. Μετὰ τοῦτο ἐπέβη τοῦ ἀτμοδρόμονος ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις, καὶ προσεφώνησε τῷ Βασιλεῖ διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ. Ὁ Βασιλεὺς, εὐχαριστήσας, παρέδωκεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀντίτυπα τῆς προκηρύξεώς του πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, τὴν δὲ 10ην ὥραν π. μ. ὁ ἀτμοδρόμων κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα. Τὴν εἴσοδον ἐχαιρέτισαν ἅπαντα τὰ ἐν τῷ λιμένι πολεμικὰ πλοῖα δι' 101 κανονοβολισμῶν, ὁ δ' ἀτμοδρόμων ἀντεχαιρέτησεν ἑκάστην τῶν ξένων σημαιῶν. Οἱ ναῦται ἀπὸ τῶν κεραιῶν, καὶ ὁ κατὰ τὸ παράλιον συνωθούμενος λαὸς ἐζητωκραύγαζον ἐνθουσιωδῶς.

Ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν εἰς τὴν προκυμαίαν φέρων στολὴν ἀντισυνταγματάρχου τῆς Ἐθνοφυλακῆς. Ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως *Ἀριστείδης Μωραΐτης*, ὁ πρώην Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως *Δημήτριος Γ. Βούλγαρης*, ὁ *Κωνσταντῖνος Καράρης*, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι πληρεξούσιοι. Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἀπήγγειλε προσφώνησιν, ὁ δὲ Βασιλεύς, εὐχαριστήσας, ἀνέβη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δήμου τοῦ Πειραιῶς παρεσκευασμένην ἐξέδραν, ὅπου ὁ Δήμαρχος Πειραιῶς *Λουκᾶς Ῥάλλης* ἀνέγνωσε προσλαλιάν. Ἀκολούθως ὁ Βασιλεὺς εἰσῆλθεν ἐν τῷ μέσῳ ζωηροτάτων ἀνευφημιῶν εἰς τὴν ἅμαξαν, ἔχων ἐξ εὐωνύμων μὲν τὸν Πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως, ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργείου Βενιζέλον Ῥοῦφον· Τὴν Βασιλικὴν ἅμαξαν, ἀνερχομένην εἰς Ἀθήνας, συνώδευσε πεζῇ μὲν μέγα πλῆθος λαοῦ ἀνευφημοῦντος, ἐφ' ἁμαξῶν δὲ πάντες οἱ ἐν τέλει. Περὶ τὴν ἑνδεκάτην καὶ ἡμίσειαν ἔφθασεν ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν ἀνεγερθεῖσαν παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς πρωτευούσης, ἐν εἴδη προπυλαίων, ἀψίδα, ὅπου ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων καὶ ἄλλων ἐγκρίτων, δημοτῶν, προσέφερετῷ Βασιλεῖ δύο χρυσᾶς κλεῖς τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ προσεφώνησε καταλλήλως. Ἀκολούθως τὰ κοράσια τῆς πρώτης δημοτικῆς σχολῆς, μυροστεφῆ καὶ λευχειμονοῦντα, ἔψαλον ὕμνον βασιλικόν, καὶ προσέφερον τῷ βασιλεῖ στέφανον ἐξ ἀνθέων. Μετὰ ταῦτα ἡ συνοδεία μετέβη διὰ τῶν ὁδῶν Πειραιῶς, Αἰόλου, καὶ Ἑρμοῦ, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν, παρατεταγμένων ἑκατέρωθεν τῆς τε ἐθνοφυλακῆς καὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀνευφημοῦντος ἐνθουσιωδῶς τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν πολυκόσμων ἐξωστῶν καὶ παραθύρων ἱσταμένων. Εἰς τὰ προπύλαια τῆς Μητροπόλεως ὑπεδέξατο τὸν Βασιλέα ὁ Μητροπολίτης καὶ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τοῦ λοιποῦ κλήρου, μετὰ μακρὰν δὲ προσφώνησιν τοῦ Μητροπολίτου ἐψάλη ἐν τῷ ναῷ δοξολογία, εἰς ἣν παρῆσαν, πλὴν τῶν πληρεξουσίων καὶ τῶν ἐν τέλει, καὶ ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ διπλωματικοῦ Σώματος. Μετὰ τὴν δοξολογίαν, ὁ Βασιλεὺς μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τῆς Ἑρμαϊκῆς ὁδοῦ, ἐξελθὼν δὲ εἰς τὸν ἐξώστην ηὐχαρίστησε τὸν ἀνευφημοῦντα λαόν. Τὸ ἑσπέρας ἐγένετο γενικὴ φωταψία, ἐξελθόντα δὲ πεζῇ τὸν Βασιλέα παρηκολούθει καὶ ἀνευφήμει ὁ λαός.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐπορεύθη ὁ Βασιλεὺς, ἐν μεγάλῃ παρατάξει, εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτῷ διωρισμένου Συμβούλου Κόμητος Σπόνεκ, καὶ ὤμοσε τὸν ψηφισθέντα ὅρκον.

Τὰς δ' ἀκολούθους ἡμέρας ὁ Βασιλεὺς ἐπεθεώρησε τὴν ἐθνοφυλακὴν καὶ τὸν ἐν τῇ πρωτευούσῃ στρατόν, καὶ ἐδέχθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις τὰς ἐπιτροπὰς τῆς Συνελεύσεως, ἁπάσας τὰς Ἀρχάς, τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ, τοὺς Καθηγητὰς καὶ ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, τὸ προσωπικὸν τῶν Δικαστηρίων καὶ πλεῖστα ἄλλα σωματεῖα.

Μετὰ παρέλευσιν τῶν ἑορτῶν τῆς ὑποδοχῆς, ἐγένετο σκέψις περὶ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως, ἐκρίθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κόμητος Σπόνεκ ὡς ὀρθότερον νὰ ἀνατεθῇ ὁ σχηματισμὸς τοῦ πρώτου ὑπουργείου τῆς νέας Βασιλείας εἰς τὸν Δημήτριον Γ. Βούλγαρην, τὸ μὲν διότι ὑπῆρξε Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τὴν 10ην Ὀκτωβρίου, τὸ δὲ διότι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, συμφέρον ἦτο νὰ ἐξοφληθῇ τὸ ταχύτερον, ἀφ' οὗ πάντως ἔμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν πρωθυπουργίαν. Ἑπομένως ἀνετέθη τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου εἰς τὸν Βούλγαρην ὁ σχηματισμὸς Ὑπουργείου, χωρὶς νὰ γίνῃ αὐτῷ οὐδεμία ὑπόδειξις. Ἅμα λαβὼν τὴν ἐντολὴν, ὁ Βούλγαρης ἀπετάθη διαδοχικῶς πρὸς τὸν Ζηνόβιον Βάλβην, τὸν Διομήδην Κυριακοῦ, τὸν Κανάρην καὶ τὸν Ζαΐμην, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεννοηθῇ μετ' οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν, τῶν μὲν δύο πρώτων ἀποποιηθέντων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἴσως μεταγενεστέρας πρωθυπουργίας, τοῦ δὲ Κανάρη ἀπαιτήσαντος ὡς συνυπουργοὺς τὸν υἱόν αὐτοῦ, τὸν Κουμουνδοῦρον καὶ τὸν Κοτζιᾶν, τοῦ δὲ Ζαΐμη ἀπαιτήσαντος ὡς συνυπουργὸν καὶ τὸν Θεόδωρον Δηλιγιάννην. Τὰ προσκόμματα ταῦτα οὐδόλως δυσηρέστησαν τὸν Βούλγαρην, ὅστις ἐπροτίμα νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον ἀποκλειστικόν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ μομφή, ὅτι δὲν ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν καὶ ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Ἑπομένως παρουσίασε τῷ Βασιλεῖ, παρόντος καὶ τοῦ Κόμητος Σπόνεκ, κατάλογον ἀποκλειστικοῦ ἐκ φίλων αὐτοῦ ὑπουργείου, ὅστις ἐγένετο δεκτὸς ἄνευ οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως, τῇ δὲ 25ῃ Ὀκτωβρίου ἔδωκε τὸν νενομισμένον ὅρκον τὸ νέον ὑπουργεῖον, συγκείμενον ἐκ τοῦ *Δημητρίου Γ. Βούλγαρη*, ὡς Προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, *Πέτρου Α. Δελιγιάννη*, ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, *Ἀδ. Διαμαντοπούλου*, ὡς Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, *Ἀθανασίου Πετσάλη*, ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, *Δημητρίου Δρόσου*, ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ *Λεωνίδα Σμόλεντζ*, ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὸ νέον Ὑπουργεῖον ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, παρουσιάσθη δὲ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν καὶ ἐπεκαλέσθη διὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ τὴν συνδρομὴν αὐτῆς «*πρὸς παγίωσιν μιᾶς τάξεως πραγμάτων κλονισθείσης ὡς ἐκ τῶν μεγάλων ἐν τῷ τόπῳ συμβάντων, καὶ προπαρασκευὴν τῆς ὁδοῦ, εἰς ἣν ἡ νέα δυναστεία ἤθελε χρησιμοποιήσει τὰς πατρικὰς αὐτῆς διαθέσεις ὑπὲρ τῆς φίλης Πατρίδος*». Ἡ Συνέλευσις ἤκουσεν εὐμενῶς τὴν ὁμιλίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ, προέβη δὲ κατόπιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Προέδρου αὐτῆς διὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον, καὶ ἐξελέξατο ὡς τοιοῦτον τὸν Ἰωάννην Μεσσηνέζην διὰ ψήφων 148, ἐπιλαχόντος τοῦ Ζηνοβίου Βάλβη διὰ ψήφων 113.

Ἐν τούτοις ἡ Βουλὴ τῆς Ἑπτανήσου, κληθεῖσα ἐπὶ τούτῳ, ἐψήφισε τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν, ἀνεβλήθη δὲ ἀμέσως ἐπὶ ἓξ μῆνας ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ὅπως μὴ δυνηθῇ νὰ ψηφίσῃ ἄλλας ἀποφάσεις, ἐπηρεαζούσας τοὺς ὅρους τῆς παραχωρήσεως. Κατὰ τῆς ἀναβολῆς ταύτης διαμαρτυρήθησαν ἐντόνως οἱ Βουλευταὶ τῆς Ἑπτανήσου. Τὴν δὲ 2αν Νοεμβρίου ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ῥωσσίας, Αὐστρίας, καὶ Πρωσσίας ἡ περὶ ἄρσεως τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας Συνθήκη, πρὶν ἢ ἀφιχθῇ ἐκεῖσε ὁ ἐκτάκτως ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς ὑπογραφὴν τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος Ἀγγλίας, Γαλλίας, καὶ Ῥωσσίας περὶ ἑνώσεως Συνθήκης Χαρίλαος Τρικούπης. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χαριλάου Τρικούπη κατέστη ἑπομένως δυσχερεστάτη, διότι ἔδει νὰ κατορθώσῃ τὴν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος τροποποίησιν ὅρων τινῶν μετὰ τὴν συνομολόγησιν αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐπέτυχε κατόπιν μακρῶν καὶ ἐπιπόνων διαπραγματεύσεων.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου Ἄνδρου Ἐμπειρίκου πρότασις περὶ διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως μέχρι τῆς 1 Φεβρουαρίου ὅπως δοθῇ καιρὸς νὰ προσέλθωσι καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἑπτανήσου, καὶ περὶ παύσεως ἐν πάσῃ περιπτώσει τῆς χορηγουμένης εἰς τοὺς πληρεξουσίους ἀποζημιώσεως μέχρι τῆς προσελεύσεως τῶν Πληρεξουσίων τῆς Ἑπτανήσου. Τὴν πρότασιν ταύτην ἀπέρριψε θορυβωδῶς ἡ Συνέλευσις, μετὰ μεγίστου δὲ ὡσαύτως θορύβου καὶ διαπληκτισμῶν ἀπέρριψε καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Νικολάου Σαριπόλου περὶ ἀνακλήσεως τοῦ ψηφίσματος, δι' οὗ εἶχε καταδικάσει τὰ μέλη τοῦ πρώην ὑπουργείου Μιαούλη εἰς δεκαετῆ στέρησιν τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων· ὅτε δὲ τὴν ἐπιοῦσαν παρουσιάσθη εἰς τὸν Βασιλέα ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως, ἡ κληρωθεῖσα ὅπως συλλυπηθῇ αὐτῷ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας Φριδερίκου, ὁ Βασιλεύς, μετὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν εὐχαριστιῶν του, προσέθηκεν ὅτι πολὺ ἐλύπησαν αὐτὸν αἱ ἐν τῇ συνελεύσει σκηναὶ τῆς προτεραίας, ὅτι τὸ κατὰ τοῦ Ὑπουργείου Μιαούλη ψήφισμα ἐπροξένησεν καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην λίαν δυσάρεστον ἐντύπωσιν, καὶ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο ἐὰν ἡ Συνέλευσις ἐλάμβανε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνακλήσεώς του· οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Βασιλέως, διαδοθέντες ἀμέσως ἐθορύβησαν καθ' ὑπερβολὴν τὰς ἐπαναστατικὰς μερίδας, ὁ δὲ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως δὲν ἔκρινε φρόνιμον νὰ ἀνακοινώσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Συνέλευσιν συνεδριάζουσαν, ἀλλὰ καλέσας κατ' ἰδίαν ἕνα ἕκαστον τῶν κομματαρχῶν ἐκοινοποίησεν αὐτοῖς τὰ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ῥηθέντα, καὶ ἐζήτησεν ἀπάντησιν. Ἅπαντες ἐκτὸς τοῦ Βούλγαρη, ἀπήντησαν ὅτι δὲν ἔχουσι δυσκολίαν νὰ ψηφίσωσι τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ψηφίσματος, ὁ δὲ Βούλγαρης ἀπήντησεν ὅτι ἤθελεν ἰδεῖ τὸν Κόμητα Σπόνεκ, καὶ ἀνακοινώσει αὐτῷ ἀπευθείας τὴν γνώμην του. Λαβὼν τῷόντι μακρὰν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κόμητος Σπόνεκ, παρετήρησεν αὐτῷ ὅτι ἡ στιγμὴ οὐδόλως ἦτο κατάλληλος ὅπως προβῇ ἡ Συνέλευσις εἰς τοιοῦτο μέτρον, διότι τὰ πνεύματα διετέλουν εἰσέτι λίαν ἐξημμένα, τὰ πάθη κοχλάζοντα, ἡ δὲ ἀνάκλησις τοῦ ψηφίσματος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὀλεθρίους συνεπείας, παρέστησε δὲ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀναβληθῇ ἐπί τινα καιρὸν ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Βασιλέως. Ὁ Κόμης Σπόνεκ, μὴ τολμήσας νὰ ἐπιμείνῃ, ἐδέχθη τὴν ἀναβολήν· ἀλλὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐψύχρανε τὰς μεταξὺ τοῦ Βούλγαρη καὶ τῆς Αὐλῆς σχέσεις, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ λάβῃ ἡ ψυχρότης αὕτη μεγαλειτέρας διαστάσεις ἐκ τῆς ἑξῆς αἰτίας. Ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ στρατοῦ, οὗτινος ἡ πειθαρχία διετέλει εἰς ἔκλυσιν ἐπεβάλλετο ἐπειγόντως, πρὸς ἑδραίωσιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας, ἐκρίθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κόμητος Σπόνεκ λίαν ἐπικίνδυνον τὸ ν' ἀφεθῇ ἡ τακτοποίησις αὕτη καὶ ἡ τοποθέτησις τῶν σωματαρχῶν εἰς τὸ πιεζόμενον ὑπὸ τῆς πολυκυμάντου ἐθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ στρατιωτικῶν πληρεξουσίων, ὑπουργεῖον τοῦ Βούλγαρη· καλέσας ἑπομένως εἰς ἰδιαιτέραν συνέντευξιν τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἦλθε μετ' αὐτοῦ εἰς ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ἔλαβε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἤθελον κανονισθῇ τὰ τοῦ στρατοῦ ὅπως ἐπεθύμει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας. Συνεφωνήθη

ἑπομένως νὰ ἐργασθῇ ὁ Ὑπουργὸς ἀμερολήπτως καὶ ἀπαθῶς μετὰ τοῦ ὑποστρατήγου Χὰν εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν σωματαρχῶν καὶ τῶν ἄλλων βαθμοφόρων τοῦ στρατοῦ, νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας ταύτης εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, νὰ μὴ δεχθῇ οὐδεμίαν ἐπ' αὐτοῦ τροποποίησιν, ἐν περιπτώσει δὲ ἀντιστάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ παραιτηθῇ· ἡ παραίτησις αὕτη ἤθελεν ἐπιφέρει ὑπουργικὴν κρίσιν, ὁ Βασιλεὺς ἤθελεν ἀποφανθῆ ὅτι συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ δὲν ἤθελε δεχθῆ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, συνεπείᾳ δὲ τούτου ὁ Βούλγαρης ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν ὁλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐξετελέσθη κατὰ γράμμα· ὁ Βούλγαρης ἀπέκρουσεν ἐν τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ τὴν τοποθέτησιν σωματαρχῶν τινων, θεωρουμένων ὡς *ὀθωνιστῶν*, ὁ δὲ Σμόλενιτζ, μὴ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀντιρρήσεις, ὑπέβαλε τὴν ἐργασίαν του εἰς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Βασιλέως. Ἅμα ἐκοινοποιήθησαν τὰ Διατάγματα ἐκινήθη σφοδρῶς ἡ χολὴ τῶν λεγομένων τότε *ἐπαναστατῶν*, καὶ ἀθρόοι συνέρρεον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βούλγαρη, διαμαρτυρόμενοι, καὶ ἀπαιτοῦντες τὴν πτῶσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τὴν ἀνάκλησιν τῶν γενομένων τοποθετήσεων. Ὁ Βούλγαρης ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των, καὶ ἐζήτησε τὴν παῦσιν τοῦ Σμόλενιτζ, ὅστις, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἔσπευσε νὰ πέμψῃ τὴν παραίτησίν του· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὰ προσυμφωνηθέντα δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησιν, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Βούλγαρην νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν ὁλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου. Ὁ Σπόνεκ ἀπεπειράθη τότε διὰ μυστικῶν διαπραγματεύσεων τὸν σχηματισμὸν Ὑπουργείου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη, ἀλλ' ἀπέτυχε, μὴ δυνηθέντος τοῦ Ζαΐμη νὰ σχηματίσῃ Ὑπουργεῖον στερκτὸν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, ὁ Ζαΐμης ἐμεσολάβησεν ὅπως συμβιβάσῃ τὸν Βούλγαρην μετὰ τῆς Αὐλῆς, καὶ ὁ μὲν Σμόλενιτζ ἀντικατέστη τῇ 17 Δεκεμβρίου ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου τοῦ Μηχανικοῦ Βασιλείου Πετιμεζᾶ, ὁ δὲ νέος Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐδέχθη ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ μεταβληθῶσιν οὐδὲ κατὰ κεραίαν αἱ γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Σμόλενιτζ τοποθετήσεις.

(Ἕπεται συνέχεια).

Μιχ. Γ. Αντωνοπουλος.

ΜΕΧΡΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ἐπανέρχομαι ἐκ θελκτικωτάτου ταξειδίου. Ἂν καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὡς θελκτικοῦ δὲν εἶνε ἴσως κυριολεξία, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ λάχιστον ἥτις ἀποδίδεται συνήθως εἰς τὸ ἐπίθετον αὐτό, προκειμένου περὶ θαλασσίων ἐκδρομῶν. Εὐάρεστον ταξείδιον θεωρεῖται κοινῶς τὸ ἐν ὥρᾳ ἔαρος ἢ θέρους, ἐπὶ λείου πελάγους, ὑπὸ στερέωμα διαρκῶς αἴθριον, μὲ ἄνεμον μόλις πνέοντα καὶ κύματα ὑποτεταγμένα εἰς τῆς γαλήνης τὸ σκῆπτρον. Καὶ ἀναμφιβόλως οἱ ὅροι οὗτοι δὲν εἶνε ἀξιοκαταφρόνητοι. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας σᾶς συνιστῶ νὰ κάμετε κατ' Ἀπρίλιον ἢ Μάϊον τὸν διάπλουν τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου. Δεῖπνον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος παρὰ τὴν Στυλίδα, περὶ δυσμὰς ἡλίου, ἐνῷ ἁπλοῦνται ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης τὰ τελευταῖα κύματα τοῦ κατὰ μικρὸν ἐκλείποντος φωτὸς τῆς ἡμέρας καὶ περιβάλλεται μανδύαν σκιᾶς ἡ ξηρά, ἐνῷ συσκοτάζεται βαθμηδὸν τῶν ἀλσῶν τῆς Εὐβοίας ἡ πρασίνη ἄποψις καὶ ἀμαυροῦνται κατ' ὀλίγον τῶν φθιωτικῶν πέραν ὀρέων αἱ ὑποκύκνοι γραμμαί, εἶνε ἀπόλαυσις ἐξ ἐκείνων ἃς σπανίως δύναταί τις νὰ δοκιμάσῃ. Δὲν εἶνε ὅμως βεβαίως τοῦτο καὶ τὸ μόνον εὐάρεστον ταξειδίου εἶδος. Εἰς ὅσους δὲν ἔχουν ἀσθενικοὺς τοὺς μῦς ἢ τὸ πνεῦμα, εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν τρέμουν πάρα πολὺ πρὸς ψῦχος χειμῶνος ἢ ἐνδεχομένου τυχὸν κινδύνου φόβον, εἰς ἐκείνους ὧν ὁ στόμαχος δὲν παρακολουθεῖ εὐκόλως τοῦ φέροντος αὐτοὺς σκάφους τοὺς κλυδωνισμούς, ἐπιφυλάσσει καὶ ἄλλας, ὀλιγώτερον ἴσως γλυκείας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπιβαλλούσας καὶ ἀγρίως ὡραίας καλλονὰς τοῦ ὑγροῦ στοιχείου ἡ διάσχισις καὶ ἐν ἑτέρᾳ παρὰ τὴν θερινὴν ἐποχῇ. Μονοτόνου γαλήνης καὶ πληκτικῶς καθαροῦ στερεώματος δὲν εἶνε πολὺ γραφικώτερος οὐρανὸς αἴφνης μέλας ἢ θάλασσα ἐν ἀπειλῇ ὀγκουμένη ἢ πυκνὴ ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος συσσώρευσις νεφελῶν ἃς ἐξοιδαίνει ἄδηλος ὀργὴ ἢ πάλη ἀνέμου ἀγωνιῶντος ν' ἀνακόψῃ ἐπειγομένου πλοίου δρόμον; Διέβην ἄλλοτε τὸν Μαλέαν ἐν νυκτὶ δεινῆς τρικυμίας, τῶν ἱστῶν τριζόντων καὶ τῶν καρχησίων ὠρυομένων καὶ συριττόντων τῶν κάλων καὶ τοῦ σκάφους ὅλου, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον, φρίσσοντος ὑπὸ τὴν καταιγίδα ὡς νὰ ἐνεῖχε ζωὴν καὶ νὰ ᾐσθάνετο καὶ νὰ ἤλγει καὶ νὰ ἐκινεῖτο ὄχι ὑπεῖκον εἰς τῆς ἕλικος μόνον τὴν ὤθησιν ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξ ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως νὰ προχωρήσῃ ἐκβιάζον τοὺς δυσυπερβλήτους φραγμούς, οὓς ἀνήγειρον αὐτῷ ἁλμυροῦ ὕδατος βουνά, ἀκάθεκτος βορρᾶ πνοή, πόντος ἐν μανίᾳ. Καὶ εἶχα τὸ θάρρος νὰ παρακολουθήσω τὴν διαμάχην ταύτην, μόλις κρατούμενος πάσῃ δυνάμει ἀπὸ χονδροῦ παρὰ τὸ πηδάλιον σχοινίου, ριγῶν ὑπὸ βαρύτατον ναυτικὸν μανδύαν, ἀνάρπαστος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἄγων λευκὴν νύκτα ἀγρυπνίας. Κυριολεκτικῶς δὲ *λευκὴν* νύκτα ἐφαίνετο ἄγουσα καὶ ὅλη ἡ φύσις. Κατάλευκος ὁ οὐρανὸς ὑπὸ τὸ φέγγος θαυμασίας πανσελήνου. Κατάλευκος ἡ θάλασσα ἐξ ἀφροῦ. Νέφη ἐπὶ τοῦ ὁριζοντος, κανέν, εἰμή τινα ἀραχνοϋφῆ, λευκὰ καὶ αὐτά. Ἀλλ' ὑπὸ τὸν λευκόν του ἀφρὸν ἀνάστατον ὅλον τὸ πέλαγος ἔλεγες ὥρμα ἀ-

κατάσχετον νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Ἀλλὰ ζοφερὰ ὠρθοῦτο τοῦ τρομεροῦ ἀκρωτηρίου ἡ κατατομή, παρεντιθεμένη εἰς τὸ μέσον καὶ ἀνακόπτουσα τὴν πορείαν ἣν ἠκολούθει τὸ αὔθαδες πλοῖον, ὅπερ μόνον αὐτὸ ἐκ δεκαπέντε ἄλλων καταφυγόντων πρὸ τοῦ ἐμφανοῦς κινδύνου εἰς τὸν γείτονα λιμένα τῶν Βοιῶν ἐπέμενε νὰ διέλθῃ, καὶ προέβαινεν ἀπτόητον καὶ διεγράφετο ὡς μικρὸν μέλαν σημεῖον ἀπολωλὸς ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτῇ λευκότητι, ἥτις ἐφαίνετο ὡς νὰ τὸ ἐσαβάνου. Ἀλλ' ἐβόα ἀπὸ τῶν βράχων αὐτοῦ καταφερόμενος ὁ βορρᾶς καὶ ἐρρίπτετο ἐπὶ τοῦ πόντου καὶ ἀνεκύκα αὐτὸν ἐκ τῶν ἐγκάτων καὶ κατεσπάρασσεν αὐτὸν καὶ ἔφευγεν ἔπειτα μακρὰν βάλλων ὀξὺν καὶ θρηνώδη μυκηθμόν, ἐν ᾧ ἔλεγες ὅτι περιείχοντο μυρίαι ἅμα βρονταὶ καὶ συριγμοὶ καὶ λυγμοί... Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τοῦ θεάματος ἀπεκόμισα ὀδυνηροὺς τύλους εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἰσχυρότατον κατάρρουν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐκ τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ ἡδονῆς, οὔτε κατώρθωσε νὰ μὲ πείσῃ ὅτι δὲν εἶχα κάμῃ πράγματι θαυμάσιον ταξείδιον.

* * *

Τὸ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κέρκυραν τελευταῖον τοῦτο δὲν παρέσχεν ἡμῖν οὔτε πολλῆς γαλήνης ἠρεμίαν οὔτε τόσας συγκινήσεις. Ἡ θάλασσα τοῦ Κορινθιακοῦ δὲν φημίζεται μὲν παρὰ τοῖς ναυτικοῖς ὡς πολὺ εὐχείρωτος, τὴν φορὰν ὅμως ταύτην οὔτε ἀπολύτως ἀκύμαντος ἦτο, ἀλλ' οὔτε τόσῳ ἐξηγριωμένον ἐκύλιεν ἀφρόν. Λεπτὴ καὶ ἐπίμονος βροχὴ ἐμάστιζε διαρκῶς σχεδὸν τὰς ὑέλους τῆς ἁμαξοστοιχίας καθ' ὅλον τὸ μέχρι Κορίνθου σιδηροδρομικὸν διάστημα καὶ τὰς σκηνὰς τοῦ ἀτμοπλοίου ἐκεῖθεν κατὰ τὸν πλοῦν. Ἀλλ' εἴτε τεφρὸς εἶνε ὁ οὐρανὸς εἴτε λούεται εἰς ἡλίου ἄπλετον φέγγος, δὲν ἐπιφαίνονται ὀλιγώτερον γοητευτικαὶ αἱ μυρίαι σκηνογραφίαι αἵτινες ποικίλλουσι τὴν ὁδόν. Ἡ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἰδίως μέχρι Κορίνθου μετάβασις εἶνε ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἐκδρομῶν ἃς δύναταί τις νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐν πάσῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους. Δὲν ἀνακύπτει ἧττον ὡραία ἅμα ὡς διέλθητε τὴν Ἐλευσῖνα ἡ Σαλαμὶς τυλισσομένη εἰς ἐλαφρᾶς ὁμίχλης κάλυμμα, οὔτε ἧττον τερπνὴ εἶνε ἡ θέα τῶν ἀπείρων ἀλληλοδιαδόχων κολπίσκων, οὓς σχηματίζει εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν ἡ θάλασσά της. Δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ὡραία τοῦ εὐρέος Σαρωνικοῦ ἡ συνεχὴς ἄποψις, ὡς παραπορεύεται τὴν ἀκτὴν ἡ ἁμαξοστοιχία. Ἐπιβλητικώτατοι ἐγείρονται πάντοτε ἄνωθεν τοῦ διαβαίνοντος τραίνου τῆς Κακῆς Σκάλας οἱ κρημνοὶ καὶ μὲ τὸ αὐτὸ πάντοτε συναίσθημα θαυμασμοῦ καὶ τρόμου διέρχεσθε ἐναέριοι τὴν κρεμαμένην ἐν τῷ κενῷ, ὀγδοήκοντα περίπου μέτρα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, σιδηρᾶν γέφυράν της, κάτωθεν τῆς ὁποίας ροχθεῖ τὸ κῦμα. Τῶν αἰωνοβίων δρυῶν καὶ πευκῶν, ἃς δὲν ἴσχυσε νὰ ἐξαφανίσῃ ἐντελῶς ἀπὸ προσώπου τῆς ἑλληνικῆς γῆς ὁ κατ' αὐτῶν ἀδιαλείπτως ἐπιφερόμενος σίδηρος καὶ οἱ συχνότατοι ἐμπρησμοί, καὶ ὧν διασχίζετε τὰς συστάδας, ἐπίσης μεγαλοπρεπεῖς ὀρθοῦνται οἱ ρωμαλέοι κορμοί, εἴτε δονεῖ ἐλαφρῶς τὸ φύλλωμα αὐτῶν ἐαρινὴ αὔρα εἴτε συγκλονεῖ αὐτὰς προρρίζους χειμερινὴ πνοή.

* * *

Ἄλλως τε τῆς ἐκδρομῆς ταύτης τὴν ἰδιάζουσαν χάριν ἀποτελεῖ, ἐκτὸς τῶν φυσικῶν καλλονῶν, καὶ ἡ πρόσφατος ἔτι εἰσαγωγὴ τοῦ μέσου αὐτοῦ τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ ἐκ τούτου προερχομένη εὐάρεστος καὶ περίεργος ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἄλλην πέριξ ἐν γένει ζωὴν καὶ κίνησιν. Ὅπου χθὲς ἀκόμη ἑπέρα χωλὸν καὶ παραπαῖον τὸ δίτροχον κάρρον καὶ ἐκυλίετο ὡς μέθυσος, ἐξηρθρωμένη καὶ κινδυνεύουσα ν' ἀνατραπῇ ἐπὶ τῆς δυσβάτου ἀτραποῦ, ἡ σαθρὰ ἅμαξα, διέρχεται ἤδη ἐν ἀκατασχέτῳ καλπασμῷ παταγοῦν τὸ *τραῖνον*, ὡς ἄγνωστον ἐρυθρόφθαλμον τέρας, ταράσσον πᾶσαν τὴν ἔκτασιν, περιβάλλον τὰ ὀπίσω αὐτοῦ μὲ τὸν μέλανα καπνὸν ὃν ἐκπέμπει, βάλλον πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὀξὺν συριγμόν, ὡς προειδοποίησιν ἅμα καὶ κραυγὴν θριάμβου... Ἐξαφνισθεὶς ἵσταται καὶ παρατηρεῖ αὐτὸ φεῦγον, ταχὺ ὡς ἡ ἀστραπὴ καὶ βροντῶν ὡς ὁ κεραυνός, καὶ ἀφανιζόμενον ὄπισθεν τῆς καμπῆς τῆς τροχιᾶς του, ὁ γεωργὸς ὁ ἐπιχειρῶν καὶ σήμερον ἔτι ν' αὐλακώσῃ τὴν γῆν του μὲ τὸ προαιώνιον ἄροτρον ὅπερ σύρει ζεῦγος νυσταλέων βοῶν. Ἔκπληκτοι αἱ ἠχοὶ ἀνταποδίδουσιν ἐπὶ μακρὸν τὸν ἀήθη αὐταῖς θόρυβον. Μυρίαι νέαι ἀπόψεις, μυρίαι νέαι εἰκόνες, μυρίαι νέαι σκηναὶ ἐξελίσσονται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ δι' αὐτοῦ ταξειδεύοντος, ξέναι τέως εἰς τοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ὁδοιποροῦντος τὸν ὀφθαλμόν, δάσος αἴφνης ἀνακύπτον καὶ διὰ μιᾶς ὡς διὰ μαγείας ἀναρπαζόμενον, κοιλὰς πρὶν προφθάσητε ν' ἀντιληφθῆτε αὐτῆς μετασχηματιζομένη εἰς λόφον, γυνὴ ἐπιστάτου ὁρθία παρὰ τὸν οὐδὸν ἐρημικῆς σκοπιᾶς αἴρουσα σῆμα ἐμφαῖνον ὅτι ἡ ὁδὸς εἶνε ἐλευθέρα, ὁμὰς ἀνθρώπων ἐν τῷ πανδοχείῳ παρατυχόντος σταθμοῦ καταλείπουσα ἡμίβρωτον τὸ παρατεθὲν αὐτῇ γεῦμα καὶ ὁρμῶσα νὰ καταλάβῃ θέσεις ἐν τῇ ἁμαξοστοιχίᾳ, ποίμνιον ἐπὶ κλιτύος βόσκον, ἐν στιγμῇ ὀφθὲν ὡς συγκεχυμένη λευκοῦ ἐρίου μάζα καὶ ἀμέσως ἐκλιστόν... Ἀτμόπλοιον στίζει ἐκεῖ κάτω τῆς θαλάσσης τὴν ὁμοιόχρωμον ἐπιφάνειαν, ἐξερχόμενον τοῦ Σαρωνικοῦ. Ταξειδεύουν καὶ οἱ ἐν αὐτῷ, ὅπως ἡμεῖς, τίς οἶδε ποῖοι, τίς οἶδε διὰ ποῦ, τίς οἶδε διὰ πόσον χρόνον, ἀνώνυμα ἄτομα, ἄγνωστα καὶ ἀδιόρατα μόρια τῆς ταλαιπώρου αὐτῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις κυλίεται ἀδιαλείπτως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τῆς σφαίρας εἰς κέρδους δίωξιν ἢ δόξης ζή-

τησιν ἢ θήραν ἡδονῆς. Μεγάλαι καλλιεργημέναι ἐκτάσεις διαδεχόμεναι ἄλλας ἀκαλλιεργήτους καὶ ξηράς. Δρυμὸς θαλερὸς καὶ μυριόδενδρος, ὁ δρυμὸς τῆς Κινέτας. Ἀνήφοροι, κατήφοροι, βάραθρα, πεδιάδες, ράχεις. Πότε ἡ τροχιά μας ἀκολουθεῖ τὴν παραλίαν σχεδὸν ἐγγίζουσα τὸ τεῖνον νὰ τὴν φθάσῃ ὕδωρ, πότε ἀνέρχεται δι' αἰφνιδίων ἑλιγμῶν βουνοῦ ἀπότομον ὕψος, πότε διέρχεται μεταξὺ τῶν τμημάτων βράχου διχοτομηθέντος. Ὅπως ἀπὸ τῶν μυκτήρων τοῦ τραίνου, ἀναδίδεται καὶ πέραν ἐκεῖθεν παρὰ τὴν θάλασσαν φαιὸς καπνός. Εἶνε αἱ καπνοδόχοι τῶν Ἰσθμίων, τοῦ ἐργατικοῦ συνοικισμοῦ, ὅστις ἐγένετο χάριν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν τομήν. Μεταξὺ κλάδων καὶ φύλλων διακρίνεται ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ κομψότατον Ἑλβετικὸν chalet, ὅπερ ἔκτισεν ἐκεῖ ὁ στρατηγὸς Τύρρ. Διερχόμεθα καὶ αὖθις, ὡς ἐν Κακῇ Σκάλᾳ, ἐπὶ δύο δευτερόλεπτα, ἐναέριοι. Εἶνε ἡ τεθεῖσα εἰς χρῆσιν γέφυρα τοῦ Ἰσθμοῦ. Καὶ παρ' αὐτὴν ἀνάκειται ὑπερμεγέθεις σωροὶ χωμάτων, μελανοί, λευκοί, φαιοὶ ἢ ἐρυθροί. Εἶνε τὰ ἐξαγόμενα καὶ ριπτόμενα ἐγγὺς ἀπὸ τοῦ τεμνομένου ἰσθμοῦ χώματα, διάφορα ὅλως καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὴν σύστασιν καθ' ὅσον προχωροῦσιν οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὴν ἀνόρυξιν τῶν γηΐνων στρωμάτων, ἅτινα κατέλειπον διαδοχικῶς ἀλλεπάλληλα παρερχόμενοι οἱ αἰῶνες.

Τόσαι εἰκόνες καὶ τόσαι ἀπόψεις, ὧν ἑκάστη θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς πειρασμὸν καὶ ἕνα ζωγράφον.

* * *

Ἡ ἐν Κορίνθῳ λόγου χάριν ἐπιβίβασις τῶν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀφικνουμένων ἐπὶ τοῦ ἀναμένοντος ἀτμοπλοίου θὰ ἦτο ἀξιόλογον πρότυπον καλλίστης θαλασσογραφίας. Ἐπὶ τῆς γυμνῆς ἀποβάθρας, δερόμενοι ὑπὸ τῆς βροχῆς, διαγκωνίζονται, συνωθοῦνται, διαπληκτίζονται ταξειδιῶται, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, λεμβοῦχοι, ἀχθοφόροι. Εἰς βολῆς τουφεκίου ἀπόστασιν μαῦρον διαγράφεται ἕτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν ὑπ' ἀτμὸν τὸ σκάφος. Ἐν τῇ ἀκτῇ ἀφ' ἑτέρου ὀρθοῦται ὁ ὄγκος τοῦ σιδηροδρόμου, ἀλλάσσοντος μηχανὴν ὅπως ἐπαναλάβῃ κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν τὴν ὁδὸν ἣν διήνυσεν. Οἱ ὑπάλληλοι διατρέχουσιν ἐν σπουδῇ τὴν γραμμὴν κλείοντες τὰς θύρας. Ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ἐν ᾗ ζυγίζονται τὰ ἐμπορεύματα, τὰ κιβώτια ἁναρπάζονται ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, κυλίονται, ὠθοῦνται, διαρρήγνυνται, ἀποκομίζονται ἐν μέσῳ κραυγῶν καὶ βλασφημιῶν. Οἱ ἐπιβάται εἰσέρχονται φύρδην μίγδην ἐντὸς τῶν λέμβων, ἐν σπουδῇ, ἀλλοῦ αὐτοί, ἀλλοῦ τὰ πράγματα αὐτῶν, διότι τὸ ἀτμόπλοιον ἐσύριξεν ἤδη τρίς. Ἀδιάβροχα ἐπανωφόρια, ἀνασηκωμένα περιλαίμια, ἐσωφόρια προβάλλοντα, ἀνοικταὶ ὀμβρέλλαι, γυμνοὶ βραχίονες λεμβούχων. Εἷς τῶν ἐπιβατῶν ἀπομένει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐρίζων καὶ δεικνύων τὴν πυγμὴν πρὸς τὸν ὑπηρέτην γειτονικοῦ ξενοδοχείου, ὅστις ἐν τῇ συγχύσει νομίζει ὅτι δὲν ἐπληρώθη παρ' αὐτοῦ. Ὁ σκύλος ἑνὸς τῶν ταξειδιωτῶν πηδᾷ αἰφνιδίως ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀποβάθρας εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ κύριός του παρ' ὀλίγον πίπτει καὶ αὐτὸς προσπαθῶν νὰ τὸν παραλάβῃ ἐκεῖθεν. Τὸ σκυθρωπὸν βουνὸν τῆς Περαχώρας ρίπτει ἄνωθεν ἐπὶ τῆς ὅλης σκηνῆς καὶ τοῦ κόλπου τὴν βαρεῖαν σκιάν του. Καὶ ἐνῷ ἐπιβιβαζόμεθα, λευκογένειος ἱερεὺς ψάλλει ἐντὸς λέμβου, πρώτην φορὰν τόρα φαίνεται καταβιβαζομένης εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ὡρισμένον ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ ἁγιασμόν, ἀσκεπὴς ὑπὸ τὴν βροχήν, ὑπὸ τὸ φῶς κηρίου ὅπερ ριπίζει ὁ ψυχρὸς τῆς πρωΐας ἄνεμος, ἐνῷ ὁ λεμβοῦχος σταυροκοπεῖται ὄπισθεν εὐλαβῶς...

* * *

Τὸ μέχρι Κερκύρας διάστημα διανύεται συνήθως νῦν ἐντὸς τριακοντάδος ὡρῶν. Ἀλλ' ὅταν ἀποπερατωθῇ ὁ μέχρι Πατρῶν σιδηρόδρομος καὶ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐκεῖθεν ἐπιβίβασις τὸ διάστημα τοῦτο θέλει συντομευθῇ εἰς εἴκοσι μόνον ὥρας. Τότε δὲ ἡ Κέρκυρα θὰ δυνηθῇ ἴσως εὐκολώτερον νὰ γείνῃ τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν ἐπιθυμούντων νὰ φύγωσι τὴν θέρμην καὶ τὸν κονιορτὸν τῆς πρωτευούσης Ἀθηναίων. Διότι ἀναμφιβόλως καλλίτερον ἀδύνατον θὰ εἶνε καὶ νὰ ἐπιθυμήσωσι καὶ νὰ εὕρωσι. Πρὸς τοῦτο τὴν προώρισαν καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς τὸ εὔκρατες καὶ ὑγιεινότατον καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις της καὶ ἡ φύσις αὐτῆς ἡ θαλερὰ καὶ σπαργῶσα. Δὲν τὴν εἶδον βεβαίως ἐν καταλλήλῳ ἐποχῇ, ἀλλ' ἂν κρίνω ἐκ τῆς χειμερινῆς ὄψεώς της ἡ κατ' ἄνοιξιν ἐν αὐτῇ διαμονὴ θὰ εἶνε μαγευτική. Χλοάζει ἀκόμη καὶ τόρα πᾶσα ἡ νῆσος καὶ ἀνθοβολεῖ καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης ὁ καλύπτων αὐτὴν πράσινος τάπης καὶ παρατάσσονται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν της εὐωδῶν δένδρων στοῖχοι καὶ μίγνυται αὐτῶν τὸ ἄρωμα μὲ τοῦ κύματος τὴν ἁλμυρὰν ὀσμήν. Αἱ ἐξοχαὶ αὐτῆς γοητεύουσι, ποικιλώταται εἰς χρώματα, πλουσιώταται εἰς βλάστησιν, παραλλάσσουσαι ἑκάστοτε εἰς ἀπροσδοκήτους σκηνογραφίας, τόρα βαθεῖς δρυμοί, ἔπειτα κοιλάδες κατάφυτοι, ἔπειτα λόφοι καταπράσινοι, ἔπειτα κυανοῦ πελάγους ἀνοικτὸν πανόραμα. Τὸ ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς φρουρίων θέαμα εἶνε ἔξοχον, μὲ τὴν λαβυρινθώδη πόλιν κάτωθεν, τὸν λιμένα ὅλον περιλαμβανόμενον εἰς ἓν βλέμμα, τὰ ἐν αὐτῷ νησίδια ἀνακύπτοντα ἐξ αὐτοῦ χλοερά, τὴν Ἤπειρον ἀπέναντι μὲ τὰ χιονόσκεπα ὄρη της. Καὶ ὅλως ἀλλοῖον ἀπὸ τοῦ ἑνός, ὅλως ἀλλοῖον ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ὅλως ἀλλοῖον ἐπίσης καὶ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ περιφήμου Mon-repos, ἀφ' οὗ ἄλλως τε δύνασαι νὰ ἴδῃς καὶ ἐξ ἑνὸς μόνου δωματίου ὅλην τὴν νῆσον ἀπεικονιζομένην τμηματικῶς ἐν ταῖς καλλιτέραις ἐξοχαῖς της εἰς μεγάλας εἰκόνας πρωτευόντων ζωγράφων, αἵτινες καλύπτουσι τοὺς τοίχους τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ βασιλέως.

* * *

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ πόλει διαμονὴ δὲν εἶνε ὀλιγώτερον εὐάρεστος. Εἰς τὸν πρώτην φορὰν ἐπισκεπτόμενον αὐτὴν ξένην ὅλως ἰδέαν καὶ παράδοξον ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ σύμφυρμα οἰκιῶν, ἡ περίεργος κατασκευὴ αὐτῶν, ὑπερυψήλων καὶ στενῶν μὲ ἀλλεπάλληλα κατὰ κανόνα πέντε ἢ ἓξ πατώματα, ἡ πυκνὴ συσπείρωσις αὐτῶν παρ' ἀλλήλας, αἱ μυριάδες τῶν τριῶν μόνον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποδῶν πλάτους λιθοστρώτων αὐτῆς ἀτραπῶν. Ποικιλώτατος ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, ἕλληνες, ἰταλοί, ἰουδαῖοι (οἱ τελευταῖοι οὗτοι σχεδὸν πέντε καὶ πλέον χιλιάδες), παρέχει ἀφορμὴν εἰς παρατήρησιν καὶ μελέτην φυσιογνωμιῶν, χαρακτήρων, ἐθίμων, τύπων μόνον ἐδῶ ἀπαντωμένων. Περιεργότατα τὰ σωζόμενα λείψανα τῆς ἐνετικῆς δεσποτείας ἢ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας, δημόσια ἔργα ἢ πολεμικὰ δημιουργήματα, ὑδραγωγεῖα ἢ καταστήματα ἢ ὀχυρώματα ἢ τεῖχη περιφράσσοντα τὴν πόλιν ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, δι' ἃ ἀκόμη σοὶ λέγει ὁ πρῶτος τυχὼν ὁδηγός, δεικνύων τὰ ἐναπολειφθέντα ἴχνη των, μὲ τὴν ἰδιάζουσαν κερκυραϊκὴν προφορὰν καὶ διάλεκτον: *Ἔτα τὰ μουράγια ποῦ κλείγαν καὶ δὲ μποροῦσε νὰ 'μπῇ κανεὶς 'ς τὴ χώρα.* Περιεργοτάτη ἡ ἰουδαϊκὴ συνοικία της, ἡ λαβυρινθωδεστέρα πασῶν, μὲ τὰ βαθέα ἐργαστήριά της καὶ τοὺς σκιεροὺς ὡς νὰ ἐγκλείουν μυστήρια οἴκους της, ἀφ' ὧν προβάλλει αἴφνης ἑβραΐδος κεφαλὴ ἀνήσυχος καὶ ἀκούεις φωνούμενον ἔσωθεν τὸ ἀνακαλοῦν ὡραιοτάτας σελίδας τοῦ Ἀλφὸνς Δωδὲ γλυκύτατον ὄνομα «*Σεφόρα*!». Ἄξια σπουδῆς καὶ ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως λεπτομερεῖς ὅλα τὰ ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀπαντώμενα ἱστορικὰ αὐτῆς μνημεῖα.

* * *

Ἐν τούτων — καὶ ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων βεβαίως — εἶνε καὶ ὁ τάφος τοῦ Καποδιστρίου. Καὶ ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω τ' Ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος του, χάριν τῶν ὁποίων καὶ ἐπεχείρησα τὸ ταξείδιον, (μία καὶ ἡ ἀναβολὴ αὕτη τῶν ἀπείρων περιπετειῶν τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδριάντος), ἐννοεῖται ὅτι μοὶ ἐπεβάλλετο νὰ ἴδω τοὐλάχιστον τὸν τάφον του.

Κεῖται οὗτος ἐν τῇ δέκα λεπτὰ ἀπεχούσῃ τῆς πόλεως, ἐν τῷ προαστείῳ Ἁγίῳ Ρόκῳ, μονῇ τῆς Θεοτόκου Πλατυτέρας. Μετὰ τὸν φόνον αὐτοῦ τὸ σῶμά του ὡς γνωστὸν ἐβαλσαμώθη καὶ ἐξετέθη ἐντὸς κρυσταλλίνης θήκης ἐν Ναυπλίῳ εἰς προσκύνημα κοινόν. Διαμεῖναν δὲ οὕτω περὶ τὰς ἓξ ἡμέρας, ἀπεκομίσθη ἐκεῖθεν καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὅπου ἐν μέσῳ θυμιαμάτων καὶ λαμπάδων ἔμεινεν ἐπὶ 6 μῆνας, ὅπως μετενεχθῇ ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἀδελφοῦ του Αὐγουστίνου εἰς Κέρκυραν. Πράγματι δὲ μετὰ 6 μῆνας ὁ Αὐγουστῖνος παραιτήσας τὴν ἀρχὴν ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὴν νῆσον ὅπου ἔφθασε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1832. Ὁ τότε ἁρμοστὴς Ἄδαμς, ἵνα μὴ τὸ λείψανον γείνῃ αἰτία ἐκδηλώσεων καὶ θορύβων ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, παρεκάλεσεν ἡ ἀποβίβασις αὐτοῦ νὰ γείνῃ νύκτα. Πράγματι δὲ καθ' ὥραν μεσονυκτίου, ἄνευ ἀκολουθίας, ἄνευ συνοδείας, ἀπεβιβάσθη καὶ ὡδηγήθη εἰς τὴν μονὴν αὐτὴν τῆς Πλατυτέρας, ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ὁποίας εὑρίσκεται ἤδη τεθαμμένος. Ἑκατέρωθεν αὐτοῦ εἶνε ὁ τάφος τοῦ πατρός αὐτοῦ φέρων τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: «*Ἀντώνιος Μαρίας Βιαρίδης κόμης Καποδίστριας*, γεννηθεὶς ἔτει ΑΨΜΑ' ἀποθανὼν ἔτει ΑΩΚΑ', ἱππεὺς τῆς α' τάξεως τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων». Μετ' αὐτὸν οἱ τάφοι δύο ἱερομονάχων· ἀπὸ τοῦ ἄλλου δὲ μέρους ὁ τοῦ ἀδελφοῦ του μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «*Κόμης Αὐγουστῖνος Ἀντωνίου Καποδίστριας* (1778—1857)». Τοῦ μεγάλου Καποδιστρίου τὸ μνῆμα φέρει μόνας τὰς ἑπομένας ἓξ λέξεις, ἄνευ ἄλλου τίτλου, χαρακτηρισμοῦ ἢ πληροφορίας: «*Ι. Α. Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος*».

Εἶνε ἀρκεταί.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

Ζ'.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ.

Ἄχρι τοῦδε ἐπιστεύετο, ὅτι μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάντων τῶν ζῴων ἐπέδιδεν εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῷον ἱκανὸν νὰ κατασκευάζῃ ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα.

Ὁ ἐκ λίθου πέλεκυς χαρακτηρίζει τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄξεστος ὅμως λίθος εἶναι ἐπίσης ἐργαλεῖον ζῴων τινῶν, καὶ πτηνῶν μάλιστα. Αἱ κίχλαι θραύουσι τὰς μονοθύρους κόγχας τὰς ὁποίας εὑρίσκουσιν ἐντὸς τῶν δασῶν βάλλουσαι ταύτας κατὰ τῶν λίθων. Οἱ πίθηκοι λαμβάνουσι τὸν λίθον ἐν τῇ χειρί. Ὅταν δὲ θέλωσι νὰ θραύσωσι σκληρόν τι κάρυον, θέτουσι τοῦτο ἐπὶ σκληροῦ ἐδάφους καὶ τὸ διαρρηγνύουσι τύπτοντες ἐπ' αὐτοῦ διὰ βαρέος χάλικος. Ὁ Ἔρασμος Δαρβὶν διηγεῖται, ὅτι ἐπεδεικνύετο ἐν Λονδίνῳ γηραιὸς πίθηκος ἀπολέσας τοὺς ὀδόντας, ὅστις ἔθραυε τὰ κάρυα καὶ τὰ λεπτοκάρυα τύπτων διὰ λίθου. Ἐν Παρισίοις ὑπῆρχε πίθηκός τις κῆβος, ὅστις διὰ τοῦ λίθου ἔθραυε τὰ κάρυα, ἅτινα δὲν ἠδύνατο νὰ θραύσῃ διὰ τῶν ὀδόντων. Ἡμέραν τινὰ ἐδόθησαν αὐτῷ, εὑρισκομένῳ εἰς γωνίαν τινὰ

τοῦ κλωβοῦ πολλὰ κάρυα, ἅτινα κατώρθωσε νὰ καταφάγῃ πλὴν ἑνός. Τότε ἤρξατο κατερχόμενος τὴν κλίμακα, ἵνα ἀνεύρῃ λίθον τινὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ κλωβοῦ· συναντήσας ὅμως καθ'ὁδὸν κάρφος ἔτυψε τὸ κάρυον ἐπὶ τοῦ κάρφους μετ' εὐστοχίας καὶ τὸ ἔθραυσε.

«Δυνάμεθα λοιπόν, λέγει ὁ Οὐζώ, νὰ παραβάλωμεν τὴν βιομηχανίαν πιθήκων τινῶν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων τῆς λιθίνης ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος μετεχειρίζετο τοὺς λίθους ἀξέστους. Οὕτω αὐθαιρέτως εἶναι δυνατὸν νὰ χαραχθῶσι τὰ ὅρια μεταξὺ τῶν πιθήκων καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ τελευταῖος ἤρξατο μεταποιῶν ἀπὸ σκοποῦ καὶ δι' ἴδιον ὄφελος, τὴν φυσικὴν μορφὴν τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως παρεχομένων ὑλῶν.»

Συχνότατα ἐδιδάχθησαν πίθηκοι ν' ἀναβαίνωσιν ἵππους, ὄνους καὶ κύνας, καὶ διευθύνωσι τὸ ὑποζύγιον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν. Ἐπίσης μανθάνουσι νὰ ἡνιοχῶσι. Τὸ τοιοῦτον προέρχεται ἐκ κτηθείσης ἰδιότητος ὀφειλομένης εἰς τὴν διδασκαλίαν. Ὑπάρχουσιν ὅμως παραδείγματα πιθήκων σχόντων αὐτοβούλως τὴν ἰδέαν ν' ἀναβῶσιν ἐπὶ ἄλλων ζῴων. Ὁ Μποατὰρ ἀναφέρει, ὅτι μικρός τις κερκοπίθηκος τῆς Γουϊνέας κουρασθεὶς ν' ἀκολουθῇ τὸν κύριόν του, ἐσκέφθη ν' ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ κυνὸς τοῦ συνοδεύοντος αὐτόν. Ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπήδησεν ἐπ' αὐτοῦ, ὁ κύων ταραχθεὶς πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν ἵν' ἀπαλλαχθῇ, ὁ πίθηκος ὅμως κρατούμενος ἰσχυρῶς ἐπὶ τῶν μακρῶν τριχῶν τοῦ κυνός, κατέστησεν ἀνωφελεῖς πάσας τὰς κινήσεις, τὰ πηδήματα καὶ τοὺς ἑλιγμοὺς τοῦ ὑποζυγίου του. Ὅταν ὁ κύων ἐκυλίετο, ὁ πίθηκος ἀπεσύρετο τάχιστα καὶ παρέμεινεν εἰς ἀπόστασίν τινα παρατηρῶν· μόλις δ' ἀνεγείρετο ὁ κύων καὶ ἐπήδα πάλιν ἐπὶ τῶν νώτων. Ἐπὶ τέλους ὁ κύων ἠναγκάσθη νὰ φέρῃ τὸν πίθηκον.

Καὶ ὁ κερκοπίθηκος Κὲς τοῦ Δεβαγιὰν ἀνέβαινεν ἐπὶ τῶν κυνῶν ὅταν ἐκουράζετο. Ἂν τὸ ζῷον ὠθεῖτο εἰς τοῦτο κατὰ μίμησιν, διατί δὲν ἀνέβαινεν ἐπὶ τῶν ἵππων ἀντὶ τῶν κυνῶν;

Πολλοὶ τῶν πιθήκων ἀγαπῶσι νὰ φέρωνται ὑπ' ἄλλων τετραπόδων ζῴων, πρὸς τοῦτο δὲ πάντοτε ἐκλέγουσι ταῦτα μεταξὺ ἐκείνων, ὧν ἕνεκα τοῦ μεγέθους δύνανται νὰ καταστῶσι κύριοι. Ὁ Οὐμβόλδος εἶδεν εἰς Μαιπεριὲς *κῆβον* τινὰ διανύοντα τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας πέριξ τῶν ἰνδικῶν καλυβῶν, ἐπὶ τοῦ νώτου κατοικιδίου τινὸς χοίρου πλανωμένου παρὰ ταῖς κατοικίαις. Ὁ πίθηκος ἱεραποστόλου τινὸς ἵππευε τὸν γάτον τῆς οἰκίας.

Εἶνε ψευδὲς ὅτι οἱ πίθηκοι ἀνάπτουσι πῦρ, καὶ ὅτι διατηροῦσι τὴν πυρὰν ὅταν εὕρωσι ταύτην ῥίπτοντες νέα ξύλα. «Ἡ χρῆσις τοῦ πυρὸς δὲν εἶνε φυσικὴ εἰς οὐδὲν ζῷον, λέγει ὁ Οὐζώ, καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ πάντοτε δὲν ὑφίσταται τὸ τοιοῦτον ὁρμέμφυτον, διότι ἐγνωρίσθησαν φυλαὶ ἀγνοοῦσαι τελέως τοῦτο, πᾶσαι δὲ αἱ παραδόσεις τοῦ λαοῦ ἐπιμαρτυροῦσιν ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν ἠγνοεῖτο τὸ πῦρ.

Πάντες οἱ λαοὶ ἐγνώριζον ἐπὶ μακρὸν χρόνον νὰ μεταχειρίζωνται τοῦτο καὶ νὰ διατηρῶσιν αὐτό, χωρὶς ὅμως νὰ γνωρίζωσι νὰ τὸ ἀνάψωσι.

Η'.

Οἰκιακὴ ὑπηρεσία τῶν πιθήκων

Οἱ πίθηκοι δείκνυνται ἱκανώτατοι νὰ ἐκτελῶσιν οἰκιακάς τινας ὑπηρεσίας καὶ τελειώνουσι ταύτας μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως.

Οἱ αὐτόχθονες τῆς Μαδαγασκάρης γυμνάζουσιν εἰς τὸ κυνήγιον ἡμιπίθηκον τινὰ βραχύκερκον, ὅστις θηρεύει ὡς καὶ ὁ κύων. Οἱ λαοὶ οὗτοι στεροῦνται κτηνῶν.

Ὁ Πυρὰρ λέγει ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ, οἱ ἄποικοι τῆς Σιέρας Λεώνης μετεχειρίζοντο τοὺς *Χιμπαντζῆ* ὁτὲ μὲν ὅπως φέρωσιν ὕδωρ, ὁτὲ δὲ ὅπως κατασυντρίβωσιν ἐν ἰγδίοις πᾶν ὅ,τι ἤθελον νὰ τρίψωσι· συχνότατα ὅμως ἂν δὲν ἔσπευδον νὰ τοὺς ἐκφορτώσωσι ἀφικνουμένους εἰς τὸ τέρμα, ἔρριπτον ταῦτα κατὰ γῆς.

Ὁ Ἀκόστα ἀναφέρει ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς Καρθαγένης εἶχε πίθηκον τινά, ὅντινα ἀπέστελλε νὰ ἐκτελῇ διαφόρους ἐντολάς. Ὡς οἱ κύνες μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ἀρτοπώλην καὶ τὸν κρεοπώλην ἀνὰ τὸ στόμα φέροντες τὸ κάνιστρον, οὕτω καὶ ὁ πίθηκος οὗτος μετέβαινεν εἰς τὸν οἰνοπώλην ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὴν φιάλην καὶ τὸ τίμημα τοῦ οἴνου. Δὲν ἐπλήρωνε προτοῦ λάβῃ τὸ ποτόν, οὐδέποτε δ' ἔθιγε τὸν οἶνον καίτοι ἠγάπα αὐτὸν εἰς ἄκρον.

Ἐπίσης ὁ *μακάκος* εὐκολώτατα μανθάνει διαφόρους ὑπηρεσίας· ὁ πατὴρ Βικέντιος ἀντιπρόσωπος τῶν γυμνοπόδων καρμηλιτῶν ἐν ταῖς Ἰνδίαις ἀναφέρει, ὅτι ὁ πίθηκος οὗτος μιμεῖται ἀκριβέστατα πᾶν ὅ,τι δείκνυται αὐτῷ. «Τελεῖ πάντα, λέγει, μετὰ τόσης σπουδαιότητος καὶ ἀκριβείας, ὥστε ἀμφιβάλλει τις ἂν εἶνε ζῷον ἁπλοῦν τὸ τελοῦν ταῦτα τόσῳ καλῶς.»

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι μετεχειρίζοντο τὸν ἀμαδρύαν κυνοκέφαλον ὡς ὑπηρέτην καὶ ὡς ἐργάτην πολλάκις.

Ὁ κ. Γρανπρὲ γάλλος ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ ὁμιλεῖ περί τινος θηλείας *Χιμπαντζῆ*, ἥτις ἐθέρμαινε τὸν κλίβανον τοῦ πλοίου, ὅτε δὲ ἔκρινε μόνη ἀρκετὴν τὴν θερμοκρασίαν αὐτοῦ μετέβαινεν ἀναζητοῦσα τὸν μάγειρον. Αὕτη ἐβοήθει τοὺς ναύτας σύροντας τὴν ἄγκυραν, ἀνερριχᾶτο ἐπὶ τῶν σχοινίων, ἔδενε ταῦτα ὡς ὁ καλλίτερος ναύτης. Ὁ Βυφὼν ἀναφέρει ἑτέραν τινὰ θήλειαν, ἥτις ἔστρωνε τὰς κλίνας, ἐσάρωνε τὴν οἰκίαν καὶ ἐβοήθει νὰ στρέφωσι τὸν ὀβελὸν τοῦ ὀπτοῦ.

Πάντες οὗτοι οἱ πίθηκοι εἶχον ἐγγυμνασθῆ, ἐπειδὴ ὅμως οἱ πίθηκοι ἀποκτῶσιν ἀπογόνους καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ, δὲν δύναταί τις ν' ἀμφιβάλλῃ, λέγει ὁ Οὐζώ, ὅτι τὰ κυριώτερα εἴδη τῶν πιθήκων εἶνε δυνατὸν νὰ κατασταθῶσι κατοικίδια. Ἀνάγκη νὰ ἐκγυμνασθῶσιν οὗτοι καταλλήλως διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἐργασίαν.

«Αἱ θήλειαι, προσθέτει, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς περίθαλψιν τῶν παιδίων. Δύνανται μάλιστα νὰ κατασταθῶσι καὶ ἐξαίρετοι τροφοί, διότι τὸ γάλα των ἐνέχει 10 ἐπὶ τοῖς 100 βούτυρον. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι πάντα ταῦτα ἐν προσεχεῖ μέλλοντι θὰ ἐφαρμοσθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ διαμενόντων Εὐρωπαίων, οἵτινες εὐκόλως δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν ἀνθρωπομόρφους πιθήκους. Προεικάζομεν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ φυλαὶ αὗται πολλαπλασιαζόμεναι διὰ τῶν φροντίδων τοῦ ἀνθρώπου, σπουδαιοτάτας θὰ προσφέρωσιν ὑπηρεσίας ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ καὶ θέλουσι συντελέσει εἰς τὴν γενικὴν πρόοδον. Ἐν ταῖς εἰκασίαις ταύταις οὐδὲν ὑφίσταται τὸ παράλογον καὶ μὴ στηριζόμενον εἰς ἐπιστημονικὰς βάσεις, ὅπως προκαλέσῃ τὸν γέλωτά τινων.»

Ὁ Ἠιχάρδος Ὄβεν παραβάλλων τὰ ψυχικὰ φαινόμενα Χιμπαντζῆ πρὸς ἐκεῖνα τοῦ Βοσιμάνου τῆς Αὐστραλίας ἢ βλακός, οὔτινος ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου ἔχει ἀνασταλεῖ, οὐδὲν ἀνακαλύπτει τὸ διαχειρίζον αὐτούς. Ὁ Ἀγασσίζ συγκρίνων τὰς διανοητικὰς δυνάμεις παιδίου καὶ νέου Χιμπαντζῆ εὑρίσκει ταύτας ἐντελῶς ὁμοίας. Διότι τὸ παιδίον ἀναπτύσσεται πλειότερον καὶ καθίσταται ἀνήρ, διαφαίνεται διαφορὰ ποσότητος. «Τὰ πάθη τῶν ζῴων εἶναι ταὐτὰ πρὸς τὰ τοῦ ἀνθρώπου, λέγει ὁ φυσιοδίφης οὗτος. Δὲν κατορθώνω νὰ ἴδω ἐν τοῖς μὲν καὶ τοῖς δὲ διαφορὰς εἴδους, ὅσῳ μεγάλαι καὶ ἂν εἶναι αἱ κατὰ ποιὸν διαφοραὶ αὐτῶν καὶ αἱ παραλλαγαὶ τῆς ἐκδηλώσεως τούτων. Αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀνωτέρων ζῴων καὶ ἐκείνων τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τόσον ἀνεπαίσθητοι, ὥστε ὅταν μόνον δὲν θελήσῃ τις ν' ἀναγνωρίσῃ εἰς ταῦτα τὰ ζῷα ποσόν τι συναισθήσεως καὶ εὐθύνης, δύναται νὰ μεγεθύνῃ τὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπου διαφοράν.»

..Α.

ΧΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΑΙΟΥ ΕΝ ΤΡΙΚΥΜΙΑ.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι τὸ ἔλαιον, χυνόμενον ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ κατευνάζῃ τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων, πολλάκις δὲ πλοῖα ἐν τρικυμίᾳ εὑρισκόμενα καὶ κινδυνεύοντα ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ μέσου τούτου, ὅπως καταστείλωσι τὴν μανίαν τῆς θαλάσσης. Τὸ ὑδρογραφικὸν γραφεῖον τῆς Οὐασιγκτῶνος, θέλον διὰ τῶν πραγμάτων νὰ ἀποδειχθῇ ἂν τὸ ἔλαιον πράγματι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἤρξατο δημοσιεῦον ἀπό τινος πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν, περιερχομένην εἰς γνῶσίν του. Αἱ ἐκθέσεις τῶν πλοιάρχων, αἱ ἰδοῦσαι τὸ φῶς μέχρι τῆς σήμερον ἐπιμελείᾳ τοῦ γραφείου ὁμοφώνως ἐπικυροῦσιν ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἐλαίου πολλάκις ἀπέφυγον μεγάλας ἀβαρίας, ἢ καὶ ἔσωσαν τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησίν των πλοῖον ἀπὸ πιθανῆς ἀπωλείας. Αἱ δημοσιευθεῖσαι παρατηρήσεις μέχρι τοῦδε ὑπερβαίνουσι τὰς χιλίας, ἀλλ' ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἀναφέρωμεν τὰς μᾶλλον οὐσιώδεις.

Τὸ πλοῖον Myrtle-Holme, ταξειδεῦον ἀπὸ Πορτλάνδης εἰς Κενστόουν, ἐν Ἀμερικῇ κατελήφθη ὑπὸ τοιαύτης τρικυμίας, ὥστε οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἐδέησε νὰ δέσωσι σφιγκτὰ τὸν πηδαλιοῦχον ἵνα μὴ παρασυρθῇ ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ὁ πλοίαρχος κατώρθωσε νὰ ἀναρτήσῃ ἐξ ἑκάστου τῶν ἄκρων τῆς μεγάλης κεραίας ἀνὰ ἕνα πάνινον καὶ διάτρητον σάκκον περιέχοντα ἥμισυ γαλόνιον ἐλαιολάδου. Μετά τινα λεπτὰ ὅτε ὅλον τὸ ἔλαιον κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, τὰ κύματα κατηυνάσθησαν καὶ μόνον αἱ ψεκάδες τῶν κυμάτων, ἅτινα ἐθραύοντο ἔμπροσθεν τῆς πρώρας τοῦ πλοίου, ἔπληττον πλέον τὸ σκάφος αὐτοῦ. Ἄλλο πλοῖον, τὸ ἀτμοκίνητον *Ναπέρος* κατελήφθη ἐν τῷ πλῷ ὑπὸ τυφῶνος ἐξαιρετικῆς σφοδρότητος, κύματα πελώρια ἐθραύοντο ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου, πληροῦντα ὕδατος τὸ κῦτος αὐτοῦ. Ὁ πλοίαρχος πληρώσας δύο σάκκους ἐλαίου ἀνήρτησεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πρύμνης. Ἅμα δ' αἱ πρῶται σταγόνες τοῦ ἐλαίου ἐχύθησαν ἐπὶ τοῦ ὁλκοῦ τοῦ πλοίου, τὰ μανιώδη κύματα ἐθραύοντο πλέον 20—30 μέτρα ὄπισθεν αὐτοῦ καὶ εἶτα διήρχοντο ὑπὸ τὸ σκάφος, ὡς συμβαίνει ἐν ἁπλῷ θαλασσίῳ σάλῳ. Τὸ ἀτμοκίνητον τοῦτο διετήρησε τὸν αὐτὸν δρόμον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, χωρὶς νὰ ἐμβάσῃ πλέον ὕδωρ· ἐδαπάνησε δὲ διὰ πεντάωρον τρικυμίαν περὶ τὰς 18 λίτρας ἐλαίου μόνον. Τρίτον πλοῖον, τὸ βρίκιον *Ἀλγερία*, καταληφθὲν ὑπὸ σφοδροτάτου ἀνέμου κατὰ τὸν ἀπὸ Ἁγ. Ἰωάννου μέχρι Λιβερπούλης διάπλουν, μετεχειρίσθη ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν κυμάτων τὸ ἔλαιον. Τὴν 24 παρελθόντος Φεβρουαρίου τὸ ἀτμοκίνητον *Βοημία*, ἐκπλεῦσαν ἐξ Ἀμβούργου καὶ κατευθυνόμενον εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἀπήντησεν ἐν τῷ ἀνοικτῷ πελάγει μεγάλην τρικυμίαν· τὰ κύματα ἐθραύοντο ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ πλοῖον ἦτο σχεδὸν διαρκῶς κεκαλυμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Ὁ πλοίαρχος ἀπεφάσισε νὰ διακόψῃ τὸν ἀτμὸν καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸ πλοῖον νὰ πλέῃ κατὰ τὴν φορὰν τοῦ ἀνέμου, προστατεύων μόνον τὸν πλοῦν αὐτοῦ δι' ὀλίγου ἐλαίου. Οὕτω τὰ κύματα ἔπαυσαν πλέον θραυόμενα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἡ χρῆσις τοῦ ἐλαίου κατόπιν ἐπα-

νελήφθη τρὶς μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας. Οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἀνήρτησαν ἀπ' αὐτοῦ πέντε ἀσκοὺς πεπληρωμένους τὸν μὲν διὰ στυπείου, τὸν δὲ διὰ λινελαίου ἢ ἐλαίου τῆς μηχανῆς· ἕκαστος ἀσκὸς περιεῖχε μόλις μίαν λίτραν ἐλαίου, ἐχρειάζετο δ' ὅπως κενωθῇ μίαν ὥραν καὶ δέκα πέντε πρῶτα λεπτά. Τὸ ἀτμοκίνητον ἐπὶ 22 ὥρας καθ' ἃς ἔπλεεν ἄνευ ἀτμοῦ ἐδαπάνησε περὶ τὰ 59 χιλιόγραμμα ἐλαίου. Ἀντὶ τούτου ὅμως ἐγένετο οἰκονομία 35 τόννων γαιανθράκων, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὸ ἔλαιον καὶ τὸ λίπος, ὅπερ θὰ κατηναλίσκετο διὰ τὴν ἐπάλειψιν τῆς μηχανῆς.

Ἡ χρῆσις τοῦ ἐλαίου ἐν ὥρᾳ τρικυμίας εἶνε ἰδίως πολύτιμος διὰ τὰ πλοῖα, ὧν τὸ πηδάλιον ἕνεκεν αἰφνιδίας βλάβης δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ κανονικῶς ἢ καὶ οὐδόλως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ κύματα, εὑρίσκοντα τὸ πλοῖον ἀνυπεράσπιστον, ἄοπλον, διότι πράγματι ἄοπλον εἶνε τὸ πλοῖον ἄνευ τοῦ πηδαλίου αὐτοῦ, δύνανται νὰ παρασύρωσιν ἀνθρώπους ἐκ τοῦ πληρώματός του καὶ νὰ ἐξαναγκάσωσιν αὐτὸ εἰς ἐπιζημίους ἀβαρίας. Τότε ἀρκοῦσιν ὀλίγα σακκίδια ἐλαίου, ἵνα ἐπέλθῃ πέριξ τοῦ πλοίου σχετική τις τεχνητὴ γαλήνη καὶ δοθῇ καιρὸς εἰς τοὺς ναύτας νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῶν θέσιν τὰ πράγματα.

Ἐκτὸς τοῦ ὑδρογραφικοῦ γραφείου τῆς Οὐασιγκτῶνος καὶ ἡ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις Ἑταιρία πρὸς σωτηρίαν τῶν πνιγομένων κατήρτισεν ἴδιον κατάλογον παρατηρήσεων ἐπικυροῦντα ὅσα ἀνεφέραμεν περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐλαίου. Εὐχῆς ἔργον ἑπομένως θὰ ἦτο ἂν πάντες οἱ κυβερνῆται πλοίων, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, πρὸ τοῦ ἀπόπλου, εἶχον ἑτοίμους ἀσκούς τινας μετὰ μικρᾶς ποσότητος ἐλαίου, χάριν τοῦ σκοποῦ τούτου.

Περιττὸν νομίζομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι, καθὰ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν γενομένων πειραμάτων, τὰ μεταλλικὰ ἔλαια εἰσὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἐπιτήδεια πρὸς κατάπαυσιν τῆς τρικυμίας, τῶν ἐκ φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν οὐσιῶν παραγομένων. Πετρέλαιον κεκαθαρισμένον οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπήνεγκεν ἐπὶ τρικυμιώδους θαλάσσης, ἐνῷ τοὐναντίον τὰ κύματα ἀμέσως κατηυνάσθησαν, ἅμα ὡς ἐπεχύθη ἐπ' αὐτῶν μικρὰ ποσότης λινελαίου, ἰχθυελαίου καὶ ἄλλων τοιούτων ἐλαίων. Τὸ πετρέλαιον ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ καταστάσει εἶνε κάπως καταλληλότερον. Ἐν γένει δὲ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ἔλαιον κατὰ τοσοῦτον εἶνε καταλληλότερον πρὸς χρῆσιν ἐναντίον τῆς τρικυμίας, καθόσον εἶνε βαρύτερον καὶ πυκνότερον.

Δ*.

Ὁ χείριστος τῶν κριτικῶν κρίνων ἔργον τι κρίνει μόνον τὸ ἐν αὐτῷ κακόν, ὁ κακὸς μόνον τὸ καλόν, ὁ δὲ καλὸς καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἀπὸ *ὡρισμένου* χρόνου ἡ ἡλικία τῶν γυναικῶν γίνεται *ἀόριστος*.

—

Ὁ αὐλικὸς ὁμοιάζει τὸ *τόπιον* ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως· καὶ τοῦτο χρησιμεύει ὡς παίγνιον καὶ ὑψοῦται μεθ' ἑκάστην πτῶσιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὑπάρχει καὶ διαφορά τις. Μὲ τὸ πρῶτον παίζουσι μόνον τὰ παιδία, ἐνῷ μὲ τὸν δεύτερον μόνον οἱ *μεγάλοι*.

—

Ἡ εὐεργεσία ὁμοιάζει τὸ ῥόδον ἐπὶ στελέχους πλήρους ἀκανθῶν. Ἀμφότερα πρέπει νὰ τὰ δίδῃς μετὰ προσοχῆς, ἄλλως πληγώνουσι.

—

Οἱ εὐγνώμονες ἄνθρωποι εἶνε ὅπως οἱ καρποφόροι ἀγροί: ἀποδίδουσι πλεῖον ἢ ὅσον λαμβάνουσι.

—

Διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τοῦ χρόνου τὸ φύλλον τῆς μωρέας μεταβάλλεται εἰς ἀτλάζινον ἔνδυμα.

—

Αἱ διαβολαὶ καὶ αἱ βόμβαι διατρέχουσι πάντοτε εὐρὺν κύκλον πρὶν ἢ πέσωσι καὶ καταστρέψωσι.

—

Ἐάν τις σὲ ἠπάτησεν ἅπαξ, ἔπραξε κακῶς· ἐὰν σὲ ἠπάτησε καὶ ἐκ δευτέρου «*σοῦ ἔκαμε καλά*.»

—

Ἡ ἀγρία ψυχὴ δὲν γίνεται διὰ τοῦ χρόνου ἡπιωτέρα· ἡ δὲ ὀξεῖα γλῶσσα εἶνε τὸ μόνον ὀξύστομον ὄργανον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαμβλύνεται ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου χρήσεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Παρισίοις προσεχῶς θὰ ἀνιδρυθῇ τὸ πρῶτον πρὸς ἀπόθεσιν τῶν νεκρῶν κατάστημα. Ἐν αὐτῷ θὰ ἀποτίθενται, μέχρι παρελεύσεως τοῦ χρόνου τοῦ ὡρισμένου πρὸς βεβαίωσιν τοῦ θανάτου, τὰ πτώματα ἐκεῖνα, ὧν ἡ ἐντὸς στενῶν καὶ κακῶς ἀεριζομένων οἰκημάτων διατήρησις παρουσιάζει κινδύνους διὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οἰκοδομήματος θὰ ὑπάρχῃ μεγάλη αἴθουσα μετὰ κλινῶν, ἐν ᾗ θὰ ἀποτίθενται τὰ πτώματα. Τοιαῦτα καταστήματα ὑπάρχουσιν ἤδη ἐν Λονδίνῳ, ἐν Βρυξέλλαις, ἐν Κολωνίᾳ κτλ. Τὰ πλειότερα ὑπάρχουσιν ἐν Λονδίνῳ.

Τόσον εἶνε δύσκολον νὰ εἶνέ τις καλὸς αὐθέντης ὥστε ἐὰν κατείχομεν τελείως τὸ γνῶθι σαυτὸν οὐδέποτε θὰ συγκατετιθέμεθα νὰ γείνωμεν ὑπηρέται ἡμῶν αὐτῶν.

Οὐδέποτε γυνὴ δυσαρεστεῖται κατ' ἀνδρὸς ὅτι ἀρέσκει καὶ εἰς ἄλλας, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃ αὐτὴ τὴν προτίμησιν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1867—711